

אברהם רז: פרשת-המלחמה של עודד ירקוני

בצהריים הגענו לפתח המכתש הקטן. מפקד-הכיתה אמר כי זה מקום האיסוף, ומכאן יחזירונו לבסיס, כמוסכם. השתרענו מתחת לסלע-אבן כבד וחיפנו למכונית. השמש היכתה על האדמה המבוקעת. קרניה המאונכות בלעו לתוכן את צל הסלע הסוכך עלינו. גלי חום מחניק נפלטו מפתח המכתש כמלוע תנור בוער. מכשיר-הקשר ציפצף לפתע וקול מרוחק בקע מתוכו. הקול המרוחק מסר כי המכור ניות תקחנה אותנו מתל-צפית ועלינו להגיע לשם עם חשיכה. קיבלנו את הידיעה בשתיקה גמורה והוספנו לשכב במקומנו. מפקד-הכיתה מחה בכובעו את פניו המזיעות. הוא אמר בקול מאומץ כי המרחק לתל-צפית אינו רב. איש מאתנו לא אמר דבר. מפקד-הכיתה פרש את המפה וגהר עליה. מראה חולצתו הרוויה זיעה וכתמי מלח יבש ליבה את הצימאון. הוא אמר כי נוכל לקצר את הדרך אם נחצה את המכתש. נדמה היה כי החום הכבד ממס את קולו. אחר אמר עוד משהו, אבל הפעם לא שמעתי את דבריו מחמת הלחץ ברקות.

לאחר חשיכה הגענו לתל-צפית. הקורס כולו נמצא כבר במקום והמתין בחשיכה למכוניות. היה קר וטל כיסה את האדמה. החיילים שכבו על האדמה הלחה ולא הוציאו הגה. הם היו שרועים בשורות צפופות וכמו ישנים היו. מן הכביש המוליך לסדום הגיע שאון מכוניות. איש מן השוכבים לא זקף ראשו כנגד אורות הפנסים החולפים. ביקשתי מקום נוח לשכיבה כדי להפיג את הלחץ ברקות. הלכתי לסוף השורה בקצהו של התל. ראוביק נגרר בעקבותי בשאתו את המקלע הכבד. מוישיק מפיתה מספר שלש שכב שם ואנו שכבנו לצדו. מוישיק לא זע וחשבתי שנרדם. רוח קרירה באה מעבר לתל והפניתי אליה את הפנים הצרובים. שאון המכוניות חזר ובא עם המשב. "אולי המשאיות?" פלט ראוביק בנשימה כבדה. "המשאיות לא תבואנה", אמר מוישיק בלא להזיז את ראשו. "אינך ישן?" שאלתי. "המשאיות לא תבואנה", אמר מוישיק. שאלתי אותו מדוע הוא חושב כך. "אני יודע", אמר מוישיק. "בדברים כאלה מוטב לסמוך עלי".

"המשאיות תבואנה", אמרתי.

מוישיק לעג לדברי ולחזוק גירסתו הזכיר את ענין הקומנדקרים שהופץ לראשונה מפיו. לפני הסדרה הקודמת אמר מוישיק שיקשרו את עינינו קודם לציאה, ויטילו אותנו מקומנדקרים במקומות נידחים, כדי שנמצא את דרכנו ביחידות. הקורס כולו צחק, כמובן, אבל בסופו של דבר עשו בנו כדבריו של מוישיק. רצייתי לשאול מניין הוא יודע על ענין המשאיות, אבל אותו רגע נשמעו שריקות חדות.

החיילים התרוממו משכיבתם והחלו להתארגן לתזווה. קמנו במאמץ והצטרפנו לפיתה. מפקד־הפיתה הודיע כי המשאיות עסוקות בתפקידים מיוחדים, ועלינו להגיע לבסיס עוד הלילה. החיילים עמדו בשתיקה גמורה והקשיבו לדבריו. "אם נרד מן הכביש וננוע בדרכי־עפר נגיע לבסיס תוך שעות אחדות", אמר המפקד. איש מן החיילים לא אמר דבר.

המפקד הוסיף שאם ננווט כהלכה תקצר הדרך לכדי ארבעים קילומטר בלבד. אחר אמר דברים נוספים, אבל לא שמעתי את דבריו מחמת הלחץ ברקות שחזר ונתחדש. הלחץ הדאיגני ביותר בגלל ההליכה הקשה המצפה לנו. אך מיד נדחפתי מאחור בתוך הפיתה היוצאת מן התל ויורדת לתוך החשיכה.

בשלב לפנות־בוקר לערך הגענו לבסיס בהקדימנו את הכיתות האחרות. המפקד ציין את הדבר וקרא לעומתנו "כיפאק". ענינו "הי" לקריאתו, אבל לדעתו היתה קריאתנו חלשה מן הדרוש. הוא קרא שוב "כיפאק", ושוב ענינו אחריו. רק לאחר הפעם השלישית שבע רצון מקריאתנו, הבטיח לנו כפיצוי על הכל שנת־בוקר מאוחרת, ושלח אותנו לאהלים.

משאיות רבות היו פזורות בין האהלים כאילו ביקשו להסוותן משום־מה. הן היו רבות מן הרגיל, והדבר היה משונה. כאשר הסתכלתי בהן זכרתי את דבריו של מפקד־הכיתה, אולם עייף הייתי מכדי להרהר בדבר. נכנסתי לאוהל ונפלתי כהרוג לתוך המיטה הצבאית.

ב

בשש בבוקר לערך העירו אותנו מן השינה וניתקו אותנו מן המיטות ניתוק חד ומכאיב.

בקושי יצאנו מן האהלים. השתרכנו לעבר הרחבה שבין האהלים, הסתדרנו כהרגלנו בשורה, וכהרגלנו המתנו לבאות. הכל, כמדומה, זכרו את הבטחתו של מפקד־הכיתה בדבר השינה המאוחרת. אולם איש לא אמר דבר.

מפקד־הכיתה הריץ אותנו על כבישי הבסיס ריצת־השכמה מדוקדקת וארוכה מן הרגיל. בסיומה הוחזרנו לאהלים. מפקד־הקורס עמד לפני האהלים והביט בנו במבט חמור. לבסוף עיוה פניו, הודיע כי מחר הקורס מופסק, ומיד הסתלק מן המקום. הכל הביטו אחריו בשתיקה ובלא לרדת לסוף דעתו. אחר חזרנו לאהלים ואיש לא אמר דבר. החום גבר במהירות ומחנק עמד בחלל האוהל. שוב חשתי ברקות ויצאתי לחוץ. לפני

האפסנאות רבצו חיילים אחדים כלאחר מחלה קשה. אחרים היו רובצים על הכביש כלטאות אפורות מתחת לשמש. ראוביק יצא מן האפסנאות בהילוך מתנודד. לולא התעלף אתמול סמוך לבסיס, ולולא התמיכה שתמכתי בו עד לשער הבסיס, הייתי אני עצמי מתעלף מחמת הלחץ ברקות.

הלחץ חזר והכביד ושוב חששתי מהתעלפות. ביקשתי מקום קריר ומוצל והלכתי לשק"ם. דינה החובשת ישבה באולם השק"ם ועסקה בכתיבת מכתב. שני ש. ג. ישבו במרחק-מה משולחנה ושתו סודה מבקבוקים. השק"מיסט סיפר להם דבר-מה כממ-תיק סוד, אולם דבריו לא הגיעו לאזני. אחד בלע את דבריו בסקרנות בולטת. השני, מכוער-פרצוף ומחוטט-לחיים, הביט בדינה ולא שם לבו לדברי השק"מיסט.

הסתכלתי בדינה והופתעתי מפיעורה. מכיון שלא ביקרתי במרפאה מעודי, וראייתה אך מרחוק, לא הבחנתי בדבר עד כה. היא דמתה לאשתו של חייקין, שכננו במושבה. לזוג חייקין לא היו ילדים והם התקוטטו ביניהם לעתים קרובות. בילדותי פחדתי משום-מה שיחטפוני וחששתי להתקרב אל ביתם. בפרט פחדתי מן האשה הגדולה והמכוערת. היא נעצה בי תמיד מבטים מוזרים כאילו ביקשה לחדור לגופי.

דינה היתה צעירה ממנה, כמובן, אולם הדמיון ניכר ביותר. מישהו אמר פעם, בלילה, ליד מדורה, שסגן-מפקד-הבסיס שכב עם דינה. כולם נהנו מן הדבר וצחקו, אולי משום הניגוד הבולט שבין השנים. מוישיק היסה את הצחוק ואמר בעיניים נוצצות כי סגן-מפקד-הבסיס נשוי לאשה יפהפיה והוא אינו זקוק לדינה, מכיון שהאשה הצעירה והיפהפיה נראתה לעתים בבסיס, סברו הכל שהצדק עמו. אף-על-פי-כן לא חדלו מצחוק.

הש. ג. שהקשיב לשק"מיסט קם לפתע ממקומו. הוא האיץ בחברו ללכת לאיזה תפקיד והחל לפסוע אל הפתח. השני, בעל עור-הפנים המחוטט, קם באי-רצון, הביט שוב בדינה, ויצא בעקבות חברו. השק"מיסט עזב את השולחן הריק ועבר אל שולחנה של דינה. בעת שגחן לעומתה והחל מדבר קמה נרגזת, לקחה את המכתב ויצאה. כנראה הפריע לה בכתיבתה. הוא קרב לעברי, הביט בי מהסס, ואמר כי הבסיס מלא משאיות חדשות.

"דברים גדולים יקרו בקרוב", אמר. מאחר ששתקתי ולא השבתי דבר, התפאר כי שמע עליהם מגבוה. אחר הוסיף כי הצבא זקוק בדחיפות למחנה ולכן מחסלים את קורס-הקומנדו. "דברים גדולים יקרו בקרוב", חזר ואמר כממתיק סוד, "דברים גדולים".

מאחר שראשי כאב עלי ולא הגבתי, לקח מטאטא, החל לטאטא את הרצפה, וצינני לעזוב את המקום. קמתי ממקומי וחשתי בסחרחורת הגוברת. בדרך לאהלים נחתי פעמים אחדות והירהרתי בדבריו של השק"מיסט. הצטערתי על חיסולו של הקורס, ועל החמצת אות-הקומנדו. המחשבה על אות-הקומנדו המוחמץ העלתה בזכרוני את אבי. כדי להמתיק את תחושת הבזיון סיפרתי לאבא, בדמיוני, על הסדרות הקשות. ודעתי נחה מעט.

נכנסתי לאוהל הריק ושכבתי במיטה. חשתי כאב בראשי וכל גופי בער. נרדמתי, כמדומה, להרף-עין, אולם מיד התעוררתי, אולי מפני המחנק. כשהתעוררתי זכרתי איך בהיותי בן חמש לערך התעוררתי פעם באמצע הלילה קודח מחום. קראתי אבא ואבא לא השיב. לפתע חשתי כי אבא אינו במיטה. פרצתי בבכי ואבא לא בא. לא ידעתי כמה זמן בכיתי. לבסוף נכנס אבא ולקח אותי בזרועותיו. הוא חש בגופי הבור-ער, הניחני במיטה ורץ החוצה. תיכף נכנסה אשתו של חייקין ובאה אל המיטה הגדולה. היא גהרה עלי, מיששה אותי בדיה הגסות.

פחדתי ממנה פחד נורא ולולא נוכחותו של אבא הייתי בורח לחשיכה. אחר התלחשה עם אבא בפינה ויצאה. אבא טיפל בי, ולבסוף שכב לצדי. נצמדתי אל חזהו השעיר, וריח האקאציה החריף נדף מגופו הגדול. שאלתי אותו היכן היה. אבא השיב שערבים פרצו למושבה והיה עליו לגרשם. אבא היה מפקד ה"הגנה" במושבה מיום שאני זוכרו. הוא היה מספר כי בלילות כשבאו הערבים והיה עליו לצאת לגרשם לקחה אותי אמא למיטה הגדולה והחזיקה בי כמו בקמיע. בשבתות לקחו אותי אליהם ואני שכבתי בין אבא לאמא.

נעימות היו המחשבות על המיטה הגדולה וכמדומה הסיחו את דעתי ממיחושי. פתאום פרץ מוישיק לאוהל בפנים משולהבים. הוא סיפר כי מחר בבוקר ייערך מסדר חגיגי בו יוענק לנו אות-הקומנדו בנוכחותו של אלוף-הפיקוד, ולאחריו נקבל חופשה קצרה בטרם נתפזר ליחידותינו.

מאחר שהטלתי ספק בדבריו, נעלב מוישיק והזכיר את ענין המשאיות מאתמול. כיון שהזכרו המשאיות, זכרתי גם את ענין הקומנדקרים, ואת הסיפור על דינה החובשת, ופיקפוקי פגו.

מושיק לא הבחין במצבי רץ להוציא את בשורתו החוצה. הירהרתי באות-הקומנדו, ובנסיעה הביתה, ובדמיוני שיחזרתי את פרטי הפגישה עם אבא. אבא יעמוד בחצר, ליד עצי-הלימונים, ואני אבוא מאחרי וואמר בקול מעובה: "שלום, המפקד ירקוני". הוא יסוב לעברי, יקרא "עודד", ויטפח על כתפי טפיחה אדירה. אחר ימדוד אותי במבט בוחן, יבחין באות-הקומנדו המבריק, יחייך, ויתקע בי את אגרופיו, כמנהגו.

בפעם הקודמת באתי הביתה לשעה קצרה ישר מן הסדרה. הדבר חל לאחר היעדרות ממושכת מן הבית. מאובק הייתי ומלוכלך והשתוקקתי לראות את אבא. בעברי על-פני בית חייקין בקעו מתוכו קולות-ריב נרגזים. קולה הצרחני של האשה הידהד למרחוק ולא ידעתי אם צחוק הוא ואם בכי. החשתי צעדי ומיהרתי לעבר הבית. אבא ישב על המיטה הגדולה והקשיב לצווחותיה המרוחקות של האשה. משום-מה קיבלני בשתיקה ולא התאגרף עמי, כהרגלו. הוא הביט בי בדאגה ושאל בקול חרישי אם הקורס אינו למעלה מכוחותי.

"אין בכך כלום", אמרתי.

אבא חזר ושאל מתי יסתיים הקורס.

חזרתי ואמרתי שהכל כשורה ואין לזה כל חשיבות.

בעמדי לצאת ביקש לפתע שנעלה אל קברה של אמא. תמהתי על בקשתו המפתיעה.

משום שלא עלינו אל קברה של אמא אלא ביום מותה, החל סמוך לפורים. אף־על־פי־כן אמרתי שאעשה כרצונו, ומיד יצאנו והלכנו לבית־הקברות. אשתו של חייקין עמדה ליד גדר ביתה והביטה בנו בעברנו. השפלתי מבטי מפני מבטה ושמתי אל לבי שגם אבא נהג כמוני. הדרך עברה עלינו בשתיקה גמורה, ואפשר היה לשמוע את זחילת הצבים בין שיחי האקאציות בצדי השביל.

לבסוף הגענו והבטנו באבן־המצבה המאובקת. פתאום בכה אבא. מעולם לא ראיתיו בוכה וכנראה משום כך נבהלתי. רציתי לנגוע בגבו אבל לא עשיתי זאת. נשענתי אל גזע עץ סמוך וציפיתי שיירגע.

בדרך שובנו לא התקתי עיני משיחי האקאציה הירוקים, מחשש פן אפגע במבטו. פתאום אמר אבא בקול חרישי כי נותרו שבע־עשר חודש לסיום שירותי הצבאי. "שמונה־עשר חודש", תיקנתי את דבריו.

אבא הימהם, ולאחר שתיקה קצרה אמר כי יש להוסיף חדר נוסף על החדר היחיד בביתנו.

"מדוע אנו זקוקים לחדר נוסף?" שאלתי.

אבא אמר כי אפשר שאקח אשה לאחר שירותי הצבאי ואסור לי להניחו יחידי. הוא לא דיבר מימיו על דבר כגון זה, ולא ידעתי מה להשיב. אחר אמר כי יתחיל מיד בבניית החדר וגם ישקם בשבילי את המשק המזונוח. מאחר שלא השבתי לדבריו והשתיקה התמשכה והכבידה, שאלתי אותו כעבור זמן על ענייני הבטחון של המושבה.

"אינני יודע", אמר אבא. "הצבא לקח מידינו הכל. צעירים כמוך עוסקים היום בענייני בטחון".

עצב בלתי־מוכר נמהל בקולו. הצטערתי על שאלתי ולא ידעתי מה להשיב. השתיקה הכבידה ביותר, אולם מיד הגענו לבית והיה עלינו להיפרד. בעת הפרידה ראיתי דאגה בעיניו של אבא, וכדי להרגיעו אמרתי שהקורס מתנהל כשורה ואין מקום לדאגה.

"למה התנדבת לקורס הזה, עודד?" שאל פתאום. "לא די לך שאתה שייך לצנחנים?" שאלתו הביאה אותי במבוכה ולא יכולתי להשיב דבר. רציתי לעודד אותו ולא ידעתי כיצד. בשובי לבסיס כתבתי לו מכתב כדי לתקן את רושם הפרידה. רציתי לבטא באותו מכתב את יחס־הקירבה אליו, וחזרתי וביקשתי שלא יבנה חדר נוסף. אבא לא השיב על אותו מכתב, ואני הסקתי מפך שרוחו שבה והתחזקה.

מפנין שלא ראיתיו מאז אותה פגישה, ציפיתי בקוצר־רוח ליום המחרת. כדי לא לפגום בשמחתו גמרתי בדעתי לעשות משהו לסילוק הלחץ והסחרחורת.

במאמץ התרוממתי ממשכבי והשתרכתי לעבר המרפאה. עברתי בדרכי ליד חדר־האוכל, וקול ההמולה העולה מתוכו החזיר לי את תחושת הזמן. היתה שעת־צהריים וריח טיגון מבחיל עמד באוויר המחניק. הסחרחורת גברה. בגלל הרגשתי הרעה נאלצתי להיעצר פעמיים בטרם אגיע למרפאה.

דינה שכבה על דרגש־החולים הצהוב, והשיבה רוח על גופה בעתון שניענעה בידה. בהבחינה בי נרתעה בבהלה, ואני הבחנתי בחולצתה הפתוחה ובחזויה התפוחה המבצר בצת מתוכה. הבינותי שהחום מעיק עליה והסבתי ראשי. אחר שמעתי את צעדיה ושיערתני שכבר ריפסה את חולצתה. הסתכלתי לעברה והיא רגזה על ההפרעה שאני מפריע לה.

"אני חולה", אמרתי.

"כאן לא תחנת־רכבת", צעקה דינה. "תבוא בשעות־הקבלה".

הסחרחורת העיקה עלי ואמרתי שלא אוכל להחזיק מעמד.

דינה רגזה וצעקה שכבר ראתה ארטיסטים כמוני.

"מעולם לא ביקרתי במרפאה", אמרתי.

דינה סקרה אותי במבטה והושיבה אותי על דרגש־החולים. אף שרחוק הייתי מכל תאווה, רציתי להשעין את מצחי על חזה ובקושי החזקתי ראשי. דינה הבחינה בדבר וצחקה.

"ארטיסט שלי", קראה בחיבה.

"אינני ארטיסט", אמרתי.

מחייכת הצביעה דינה על העתון ושאלה מדוע אני מתחלה לפני המלחמה.

בגלל הסחרחורת לא יכולתי להבחין באותיות וסבור הייתי שהיא מקנטרת. היא נטלה מדחום וביקשה לתקעו בפי.

"אינני יכול להתחלות", אמרתי ודחיתי את המדחום.

"אני אטפל בך", אמרה ובחשה בשערי.

"אבא לבדו בבית", אמרתי. "מחר אני חייב לראותו".

דינה השהתה עלי מבטה ופניה הרצינו. אחר הביאה שתי גלולות מוארכות לבליעז ואמרה שהן תעזורנה לי להירדם ותקלנה על הרגשתי הרעה. לקחתי את הגלולות ויצאתי.

"תבוא שוב", אמרה לי בצאתי, "תבוא שוב".

הבינותי שהיא חרדה למצבי והייתי אסיר־תודה.

הברזים ליד האהלים העלו חירחור יבש ולא נמצאו בהם מים. מאחר שבדעתי את הגלולות בגרון יבש, קרוב הייתי להקאה ונאלצתי להתרחק מן האהלים. החזקתי בחזי והשתרכתי לעבר בית־השימוש הסמוך לגדר המחנה. שני חיילים עמדו שם ועסקו בכפתורי מכנסיהם. כדי להשתמש מנוכחותם פניתי לעבר סכנת־הרכב החדשה שעמדה בעצם בניינה. בתוך כך נתכווצה קיבתי ונלחצה לעבר הגרון. חששתי שאקיא על ערימת החצץ, אבל דבר לא יצא מפני. נזכרתי כי מאז אתמול בבוקר לא אכלתי דבר. אתמול בבוקר, בעברנו ליד עין־חוסוב, נמסר לנו במכשיר־הקשר כי המכונית תמתין לנו בפתח המכתש הקטן. כדי להפחית ממשקל התרמילים ולהקל על ההליכה, הטמנו בדרך את קופסות־המזון הנותרות ונשארנו ללא מזון.

בחילת ההקאה רפתה וחשתי חולשה ופיק־ברכיים. השתרעתי בצילו של קיר הסככה העומד בבניינו. שורות הבלוקים המצומדות הזכירו לי את דבריו של אבא בדרך

מבית-הקברות. הירהרתי בלבי שאם יעלה גם מחר את ענין החדר הנוסף, אומר כי יש בחדר די מקום לשנינו כשם שהיה בו די מקום לו ולאמא. אבא היה מספר כי בלילות הראשונים לאחר מותה של אמא הייתי בוכה ללא הפוגות. פעם לקח אותי אל המיטה הגדולה ומיד השתתקתי. מאז לקח אותי בכל לילה. לפעמים חלמתי שאמא באה בלילה ואנו ישנים כולנו במיטה הגדולה. לאחר שהת-עוררתי נעלם ממני מראה-פניה והדבר היה משונה. הירהרתי בדבר, ודומה שבתוך כך נרדמתי...

ג

לא ידעתי אל-נכון מתי התעוררתי. אפשר שהלילה השחור נראה לי בתחילה כהמשכה של השינה. כאשר שמעתי נשיפות כבדות של תנשמת וציפור-הלילה המכוערת עלתה בדמיוני, חשתי בעירותי. מיד זכרתי את קורות היום. לפי שראשי צלול היה והרגשתי הוטבה, הירהרתי בהשפעתן המהירה של הגלולות. בתוך כך קמתי על רגלי ועמדתי לחזור לאהלים. מבלי משים נתקלתי בערימת חצץ ודירדרר-תי אבנים מרעישות. מיד נשמעה פליטת-קול קטועה וראשי הוסב בחטף לעבר הסככה. מחמת איזה פחד פתאומי השתופפתי על ערימת החצץ והסתכלתי בצללית הסככה השחורה. פתאום הבחנתי בדמות הניתקת מן הצללית השחורה וקרבה לעברי באפלה. מכינן שהיכרתי בדמות את סגן-מפקד-הבסיס התבלבלה עלי דעתי ולא תפסתי דבר מן המתרחש. משום כך לא תפסתי איך הובאתי אל רחבת-המיסדרים המוארת, ואיך הוצבתי שם לעיני הקורס כולו, שהוועק למקום כדי לחזות בי.

החיילים הביטו בי בשתיקה באור הפנסים. לא הבינתי מדוע לבשו כולם בגדי-עבודה מאובקים והחזיקו בידיהם כלי-חפירה מעופרים בעפר. הופעתם המזורה הפליאה אותי ביותר. מיד נשמעו דבריו הנרגשים של סגן-מפקד-הבסיס וירדתי לפשר הדבר.

סגן-מפקד-הבסיס הזכיר לקורס כי התעלות חיוניות להגנתו של הבסיס, ועקב המצב המתוח הכרחי להשלימן מיד, כפי שכבר אמר בערב, בעת היציאה לעבודת החפירה. כשאמר שדין חפירת התעלות כדין היציאה למלחמה, זכרתי את העתון בו החזיקה דינה החובשת, והירהרתי בדבריה על המלחמה. פתאום זכרתי גם את המשאיות הפזורות בין האהלים, ואת דבריו של השק"מיסט, ונבהלתי מקירבתה האפשרית של המלחמה.

לא זכרתי כמה התמשכו הירהורי, אולם צעקתו של סגן-מפקד-הבסיס החרידה אותי לפתע.

"בצבא אחר היו מעמידים אותו לקיר", צעק. "לקיר!"

מחמת הלילה הידהדה צעקתו בחלל הבסיס. מיד נשמע שאון דלתות נפתחות וקולות חיילים הקרבים לעברנו. מפיון שהשפלתי ראשי לא הבחנתי בהם בחשיכה, אף כי שמעתי את צעדיהם.

כאשר באו הש.ג. לבסוף והוליכו אותי לחדר־המעצר, עמדו חיילים רבים בדרך וליווני במבטיהם.

הש.ג. הכניסו אותי לחדר־המעצר, הרכיבו על גבי תרמיל תפוח וכבד שהיה מוכן עמם למקרים כגון זה, שמו בידי שני רובים חסרי ברית, והוציאוני החוצה. הם הריצו אותי בחשיכה על הפביש העיגולי המקיף את הבסיס, והתחלפו ביניהם מדי־סיבוב, כדי שלא להתעייף יותר מדי. בהגיענו, מדי־סיבוב, לקטע המואר הסמוך לבנין השלישות, היו מגבירים צעקותיהם ומדרבנים אותי במקל דק שבידם. הדבר נעשה כדי להשפיע את רצונו של הסגן, שהתבונן בנו ממרפסת הבנין המוארת. הואיל ולאחר זמן איבדתי את מנין הסיבובים שהקפדתי בו לראשונה, לא ידעתי אל־נכון מתי העבירוני אל מסלול־המכשולים של הבסיס.

לראשונה אילצוני לטפס על קיר בטון גבוה, פעם אחר פעם וללא הפוגה. לאחר שנפלתי מלמעלה, בגלל משקלם הכבד של התרמיל ושני הרובים, ציוו עלי תרגיל של שכיבה וקימה לסירוגים, במהירות גדולה וללא הפוגות. כאן נזקקו ביותר לקולותיהם ונאלצו להתחלף בתכיפות במתן הפקודות, מחשש לצרידות מהירה. כעבור זמן־מה הסתלק אחד, והשני, בעל עור־הפנים המחוטט, ציוו עלי לזחול מתחת לגדרות־התיל המתוחות סמוך לאדמה. מאחרי התיל היתה תעלת־חול עמוקה והוא ציוו עלי לזחול בתוכה. מאחר שחלשה דעתי בתוך המבוך האפל והמחניק, פעלו כבר אברי מעצמם ולא יכולתי לחדול מזחילתי בעת שציוו עלי כך. הוא קפץ לתוך התעלה ועצר בגופי כשם שעוצרים גלגל הנע על צירו לאחר הפסקת החשמל. שנינו נמצאנו לפתע בתחתית התעלה המחניקה. אף כי בגלל החשיכה לא ראינו זה את זה, חשנו בקירבת הגופים המתנשפים ובהבל הפה המתערבב. ציפיתי לפקודתו הבאה, אולם הפקודה בוששה לבוא. התהפכתי במאמץ רב ונשר ענתי בגבי אל התרמיל. חשתי כאב בגבי, אולם מראה השמיים ממעל הסיח דעתי מן הכאב.

שביל־החלב נפרש על דפנות התעלה, ונדמה היה כי הוא קרב אט־אט ויורד לתוך התעלה. עצמתי עיני וחשתי במגעו על פני. הש.ג. שאל לפתע מדוע הובאתי אל רחבת־המיסדרים. קולו נשתנה שינוי מפתיע ואולי משום כך סיפרתי. חשתי שהוא מקשיב לדברי, והקשבתו הקלה עלי. הש.ג. שתק שתיקה ממושכת ולבסוף הציע לי סיגריה.

אמרתי שאינני מעשן. אחר חששתי שמא נעלב מסירובי ואמרתי כי גם אבי אינו מעשן. בהיותי בן שמונה לערך מצאתי חפיסה של סיגריות והייתי מעשן אותן בהיחבא בין עצי הלימונים. פעם מצא אותי אבא בשעת־מעשה. מרוב בהלה התחלתי להשתעל והייתי קרוב להקאה. אבא צחק למראי, הלך באשר הלך, ואני שמעתי מבעד לעצים את צחוקו המתרחק.

הש.ג. חזר ושאל היכן תפס אותי סגן־מפקד־הבסיס.

אמרתי שיצא מתוך סככת־הרכב.

"מה הוא עשה שם?" שאל.

"אינני יודע", אמרתי.
 הש.ג. קירב ראשו ואזנו נגעה באזני.
 "מה הוא עשה שם?" לחש כממתיק סוד. "אל תפחד, לא אספר".
 חשתי בקירבה המזוהה המתרקמת בינינו, אולם לא היה לי מה להוסיף כדי
 להשביע את רצונו.
 "מה דעתך על דינה החובשת?" שאל הש.ג.
 אמרתי שאין לי דעה.
 "ראית פעם בחורה ערומה?" שאל הש.ג.
 "כן", אמרתי.
 "איפה?" שאל.
 אמרתי את שם המושבה שלנו.
 הש.ג. אמר ששמע את השם, אבל אינו מכיר שום מקום פרט לבסיס הזה ולמעברת
 אור־עקיבא בה נמצאת משפחתו.
 שכבנו על גבנו בתחתית התעלה והבטנו בשביל־החלב.
 אחר שאל הש.ג. איך היתה הבחורה. חשתי בפעימת הדם ברקתו הסמוכה לאזני.
 הוא חזר ושאל איך היתה הבחורה, ואני פתחתי פתאום את פי ותיארתי תיאור
 מפורט. לא אמרתי, שתיאורי נגזר מרחיצת־הלילה המדומה עם אשתו של סגן־
 מפקד־הבסיס בבריכת ההשקאה של המושבה. התענוג המדומה משכני ודעתי הוסחה
 מן הש.ג. השרוע לצדי.
 "למה אתה לא שואל גם אותי אם ראיתי בחורה ערומה?" שאל הש.ג.
 שאלתי, והשיב שראה.
 ביקשתי לחזור לדמיונותי המענגים, והוא שאל מדוע אינני שואל מי הבחורה.
 שאלתי ואמר שאנחש.
 לא ידעתי מה לנחש והוא צחק בהנאה.
 "דינה החובשת", אמר.
 "דינה?" שאלתי.
 "לא תאמין, אני יודע, אבל זו עובדה", אמר הש.ג.
 הוא סיפר בלהיטות כיצד חיזרה אחריו וכיצד דחה אותה. מפיון שלא אמר דבר על
 טעמי הדחייה ואף אני לא שאלתי, נפלה שתיקה ושוב הבטנו בשמיים.
 אחר שאל הש.ג. איך אתגונן במשפט. מאחר שלא הבינתי את כוונתו, הסביר כי
 מחר הוא יום־המשפטים השבועי בו מובאים לפני מפקד־הבסיס חיילים שעברו
 עבירות הטעונות משפט.
 "אספר מה שקרה", אמרתי.
 "מה תספר?" שאל והתרומם על מרפקו.
 חזרתי וסיפרתי מה שכבר סיפרתי קודם־לכן.
 "אבל הוא דפק אותך, הסגן", מחה הש.ג. "לעיני כולם דפק אותך. אתה יכול
 להחזיר".

"איך להחזיר?" שאלתי.

"תאמר במשפט שהוא שכב בסככה עם דינה", אמר.

"דינה לא היתה שם", אמרתי.

"היא היתה שם", התלהט הש.ג. "אין סודות בבסיס. היא היתה!"

אמרתי שלא ראיתייה בסככה ואינני יכול לערבה בענין.

"היא זונה", התפרץ הש.ג. "היא זונה!"

פתאום נבהל מקולו. קפץ על רגליו, הביט אל מחוץ לתעלה מחשש שמא נשמע קולו. אחר יצא מן התעלה וצויה עלי לעלות בעקבותיו. הרובים הכבידו עלי בעלייתי וביקשתי שיקחם כדי להקל עלי. הוא הדף אותם בועף לעבר גופי ורטן שאינני גבר אלא משתמט ארור.

לאחר שעליתי בכוחות עצמי צויה עלי לרוץ. רצתי מבלי משים לתוך הבסיס. הוא רץ בעקבותי בשתיקה ולא שינה את כיוון ריצתי.

בנין השלישות היה שרוי בחשיכה ואיש לא נראה בסביבתו. הש.ג. אמר לי לחדול מריצתי ופסע לצדי בשתיקה גמורה. אחר לקח מידי אהד משני הרובים ונשא בידו עד שהגענו אל חדר-המעצר.

ד

בשבע בבוקר לערך התעוררתי.

הש.ג. לא נמצאו בחדר-המעצר, ותמהתי איך זה השאירוני ללא פיקוחם. שאון אכילה עמום בא מחדר-האוכל המרוחק ועורר בי תחושת רעב חריפה. לאחר יומיים ללא אכילה הציק לי הרעב, ואני מיינתי את הריחות האפיניים לארוחת-הבוקר. בתוך כך הירהרתי בש.ג. ובריצה שיריצוני אל חדר-האוכל, בנעליים ללא שרוכים,

כדרך המנהג המקובל בעצירים. תחושת הבזיון הקרב לא הקהתה את מצוקת הרעב. פתאום נכנס הש.ג. בעל העור המחוטט וצלחות מהפילות בידיו. ריח הדייסה החמה היפה בי והפך את מצוקת הרעב לתשוקת בליעה מכאיבה. הסבתי ראשי מן הצלחות. הש.ג. הניחן לידי ואמר לי לאכול. בלעתי את הדייסה בבליעות גדולות וגירדתי בפף את תחתית הצלחות.

הש.ג. משך מידי את הצלחות המגורדות ואמר כי הוצאת הצלחות מחדר-האוכל אסורה באיסור חמור.

הסתכלתי בו ולא אמרתי דבר.

הוא החביא את הצלחות בתוך התרמיל התפוח ואמר כי הרס"ר עלול להיכנס לבדיקת-בוקר שיגרתית. אחר הוסיף כי ההתיצבות למשפט מחייבת הופעה מדוק-דקת. לא נמצאו בידי כלים לגילוח והוא הציע לי את שקית-הרחצה שלו. התבוננתי בעור פניו המחוטט ולא אמרתי דבר. הוא השפיל מבטו והבינתי שהבחין במבטי. אחר נטלתי את השקית והכל חזר על מקומו.

הש.ג. הוליך אותי למקלחת המים החמים, האסורה לעצירים, והשגיח בפתח שלא ימצאוני במקום.

מראה פני הדהימני, ולא בגלל זיפי הזקן הבולטים. התבוננתי בקפידה בבבואה המשתקפת מן המראה, ושמתי אל לבי כי אברי הפנים לא שוננו במאומה. ואף-על-פי-כן השתנו הפנים שינוי מוזר. אחר זכרתי כי עקב המסע לא ראיתי את פני כשבוע ימים, ולכן לא יכולתי לקבוע אם חל השינוי במרוצת המסע או שמא רק לאחריו.

בתשע בבוקר לערך הוציאוני מחדר-המעצר ולקחוני למשפט. הכביש המוליך לבנין השלישות קושט בדגלים רבים לרגל סיומו של הקורס. רמקולים קולניים השמיעו למרחוק מנגינות-לכת הגיגיות. השג. הוליכוני בין שדרות הדגלים וביקשו להתאים את הליכתם למיקצבי-הלכת הרמים. בגלל הילוכי הכבוד השתבשו צעדיהם ולא עלו כהלכה.

ליד בנין השלישות ניצבה יחידת-כבוד מצוחצחת לכבודו של אלוף-הפיקוד העומד להגיע לטקס. היחידה ניצבה בינתיים על הכביש ותירגלה ברוביה המבריקים. אף שחיבבתי תרגילי תס"ח שמטתי ראשי לצד ולא ראיתי אם בוצעו כהלכה. הסמל המתרגל צעק כי ב"דגל-שק" מישרים את המבט אל קנה-הרובה ואין מלכסנים אותו אל משתמט מחורבן המובל למשפט. מתוך כך אני מניח כי ביצוע התרגיל לא עמד על הגובה הדרוש. הרס"ר שעמד בפתח הבנין לקח אותי תחת חסותו. הוא פנה אלי בכינוי "נאשם" והסביר כיצד עלי לנהוג בעת המשפט. בגלל דיבורו הצעקני והמאיים לא תפסתי מאומה.

פתאום צעק "נאשם קדימה צעד", ואני ניתרתי מבוהל לעבר פתח הבנין. מכינן שצעק "שמאל-ימין" בקצב מהיר שלא יכולתי לעמוד בו, החזירני אחורנית ושפך עלי את זעמו. אחר החל בפעולה בשניה ושוב החזירני אחורנית. גם בפעם השלישית לא הצלחתי בצעידתי אבל משום-מה לא החזירני. לפתע נמצאתי באמצע משרדו של מפקד-הבסיס, בעוד הדלת נחבטת מאחרי וקול הרמקולים מתרחק ורפה.

מפקד-הבסיס ישב מאחרי מכתבתו הגדולה ועיין בנייר שלפניו. סגן-מפקד-הבסיס ישב לצדו. מבטו הזועם הביאני במבוכה. בגלל מבוכתי הרבה לא הבחנתי לראשונה במפקד-הקורס ומפקד-הכיתה. הם ישבו דחוקים בפניה והביטו בי בפנים חסרי-הבעה.

לא הבינתי כל-עיקר מדוע דרושה נוכחותם, והדבר הוסיף על מבוכתי. מפקד-הבסיס הימהם הימהומים סתומים לתוך הנייר, הרים ראשו לעברי, וחזר בקול על פרטי המקרה.

התאמצתי לעקוב אחר דבריו, אבל מראה פניו הוועפים של הסגן פעל עלי פעולה מחלישה ועד-מהרה איבדתי את קשרם של הדברים.

פתאום שאל אותי המפקד אם נכונים הדברים שקרא. לא יכולתי להשיב על שאלתו משום שלא שמעתי כהלכה את הדברים שקרא מן הנייר. רציתי לבקש שיקרא את הדברים שנית, אבל חששתי שיפרש את בקשתי כאות לזילזול. מכיון שקצרה רוחו מחמת שתיקתי הממושכת, סיפקתי את רצוני בנענועי-ראש חפוזים.

הוא קיבל את נענועי־ראשי ברצון.

שמתי אל לבי כי פניו של הסגן איבדו מזעפם ונתרככו בהרבה, וזאת לאחר שלא חלקתי על פרטי המקרה. הדבר פעל עלי פעולה מעודדת ועורר בי הירהורי תקוה. הירהורים אלה נגזזו עם דבריו של הסגן. למרבה־פליאתי נמנע אמנם מלחזור על פרטי המקרה, אך לא נמנע מלחזור על חומרת העבירה. הוא דיבר באריכות רבה על המצב המתוח המחייב מסירות גמורה. לבסוף תבע להענישני בחומרה, לא דווקא למעני, אלא כפיצוי לקורס־הקומנדו שאיבד הרבה מיוקרתו בעיני הבסיס כולו עקב התנהגותי הבזויה.

לא יכולתי להתאפק ופלטתי שאינני משתמט.

הסגן צעק שאשתוק ולא אפנס לדבריו. הוא שאל בריתחה אם לא די לי בעבירותי הקודמות שאני בא ומוסיף עליהן את שקרי. "אינני משקר", אמרתי.

"אתה משקר?" צעק הסגן. "אתמול ברחת מפחד והיום אתה משקר מפחד."

"מה יש לך להשיב?" שאל המפקד.

"מה כבר יוכל להשיב?" ליגלג סגנו. "האם לא השתמט? זו ההוכחה הטובה ביותר."

"אתה יודע מה העונש הצפוי לך?" שאל המפקד.

"לא איכפת לי", פלטתי בלי שהתכוונתי לכך.

מפקד־הבסיס הופתע ופניו האדימו מכעס. הוא נעץ בי מבט חמור, ואני הרכנתי ראשי והמתנתי לגזר־דינו.

"מדוע הלכת לסככה?" שאל פתאום.

שאלה זו הסעירה אותי. אולי משום שלא ציפיתי כבר לשכמותה, ואולי משום שהורגשה בה התעניינות סקרנית שלא היתה עד כה ממידתו של המשפט. כה נסערתי מן השאלה עד שהתפרצתי ללא מעצור ובנשימה אחת סיפרתי על הלחץ ברקות, הסחרחורת, ושאר הדברים שהביאוני אל הסככה. כאשר חדלו דברי חשתי במועקה הכבדה השוררת במשרד. נשימתי היתה כבדה, ונדמה היה כי כולם מקשיבים לה, למרות צלילי הרמקולים הרפויים.

"אתה ידעת על כך?" פנה המפקד אל הסגן.

הסגן אמר שאינו יודע על כך דבר.

המפקד החזיר פניו ממנו ונעץ בי מבט נוקב. אחר שאל איך ייווכח אם אמנם נכונים דברי.

"דינה תוכיח" כמעט צעקתי. "דינה החובשת".

הסגן תלה בי מבט מופתע ופניו הוצפו דם.

איש לא הבחין בדבר משום שבינתיים צילצל הטלפון והמפקד נפנה אליו מיד, בעוד השנים הדחוקים בפינה ניצלו את ההפוגה והסתודדו חרש.

המפקד אמר לתוך השפופרת כי אלוף־הפיקוד יענוד את "אות־הקומנדו" לחניכים המצטיינים בלבד, ולכן יש להכין על הבימה שלושה אותות־קומנדו. אחר טרק את השפופרת, וחזר ונעץ בי את מבטו. פתאום אמר שאם אני מתחרט על דברי

ינהג כאילו לא שמע דבר, אולם אם אינני מתחרט, תובא דינה מיד ודברי ייבדקו בנוכחותה.

"אינני מתחרט", אמרתי.

כאן זכר סגן־המפקד לפתע כי עליו לצאת ולבדוק אם הושלמו ההכנות למיסדר. הוא קם מיד על רגליו, אך המפקד ביקשו להישאר בשל חלקו האישי בענין, והורה למפקד־הכיתה להביא את דינה בדחיפות.

מפקד־הכיתה יצא, ושוב חלה הפוגה.

הסגן הביט בפני כמגשש, וחזר למקומו. הוא ליכסן מבטו לעבר המפקד, לעברי, ושוב אל המפקד.

המפקד צותת לצלילי הרמקולים המרוהקים וליוה אותם בתפיפת אצבעותיו על המכתבה.

פתאום פנה אל מפקד־הקורס ושאל לדעתו עלי.

מפקד־הקורס השיב שאני חייל מעולה המצטיין בכוח־סבל ומסירות למופת, ולכן אינו מבין כלל איך הסתבכתי במשפט הזה.

הסגן נעץ במפקד־הקורס מבט זועף.

מפקד־הקורס הבחין במבט וביקש להצדיק את דבריו. הוא סיפר כיצד נשאתי על גבי את ראוביק המתעלה בדרך מתל־צפית לבסיס, וכיצד סירבתי להסתייע בעזרת חיילים אחרים. אחר הוסיף בקול הססני כי עמדו לבחור בי כחניך מצטיין וצר לו שהמקרה האחרון מונע את הדבר.

הסגן השפיל את מבטו, ואילו מפקד־הבסיס סקר אותי בענין.

"לאיזו יחידה אתה שייך?" שאל אותי פתאום.

נקבתי בשמה של היחידה המפוארת שאליה השתייכתי וממנה נשלחתי לקורס.

המפקד הימהם וגירד פדחתו באצבעותיו.

שוב חלה הפוגה וצלילי הרמקולים חזרו ונשמעו ממרחק. משק הבריחים של יחידת־הכבוד המתרגלת ברוביה התערבב במיקצבי־הלכת.

הירהרתי במיסדר־הסיום ובאלוף־הפיקוד, וציפייתי לדינה גברה. זכרתי בבירור כיצד יצאתי אתמול מן המרפאה, וכיצד ביקשה שאבוא שנית. דינה תאשר את דברי, ולאחר שאצא מן הסבך אוכל להשתתף במסדר. דבריו של המפקד לתוך השופורת נחקקו בזכרוני, וכבר סיפרתי לאבא בדמיוני על אות־הקומנדו שענד לי אלוף־הפיקוד לעיני המיסדר כולו.

כאן חייכתי כנראה מבלי־משים, ומפקד־הבסיס שאל מדוע אני מחייך.

מאחר שחייך בעצמו חיוך רפה, העזתי ואמרתי שאני מהרהר באבי.

הוא הביט בי מופתע, כמגלה דבר שבחידוש, ושאל מיהו אבי.

השבתי ללא שהייה, אבל אותו רגע נפתחה הדלת ומפיון שעיני הכל הוסבו לעברה לא שמע איש את השם היוצא מפיה.

מפקד־הכיתה נכנס פנימה ודינה נמשכה מאחוריו. היא נעצרה ליד הדלת, הביטה נפחדת על סביבותיה, וחורון פניה הוסיף לחזותה העלובה.

המפקד ביקשה להתקרב, אך היא שלחה ידה אל משקוף הדלת ולא זזה ממקומה. המפקד חזר וביקשה להתקרב, וגם הפעם לא זזה. לפתע שאל אם היא מכירה אותי.

דינה הביטה בי מבוהלת ולא השיבה דבר. סברתי כי הבהילות שבהזעקה הפת-אומית פועלת עליה פעולה משתקת, וחייכתי לעברה כדי לעודדה.

היא לא התעודדה מחיוכי, ולמרבה-תמיהתי אף השפילה מבטה לרצפה.

"מדוע את מבוהלת כל-כך?" שאל אותה מפקד-הבסיס.

"ואיך לא תיבהל?" שאל הסגן. "הרי אינה מבינה כלל מדוע התנפלנו עליה פתאום".

"אינני מתנפל", אמר המפקד כמתנצל והביט בדינה ברוך, "רק שאלתי אם היא מכירה אותי".

"אילו הכירה היתה אומרת, וחסל", אמר הסגן.

דינה הביטה בו במבוכה.

המפקד חזר ושאלה אם ראתה אותי אי-פעם, ושוב חייכתי כדי לעודדה.

הפעם הסבה מבטה ופלטה בקול רפה שאינה מכירה אותי.

לא יכולתי לעבור על דבריה ופרצתי בהתרסה נרגשת שלא ייתכן הדבר, שלא יכלה כבר לשכות, ושרק לילה אחד עבר מאז אתמול.

לשמע המלים האחרונות שיצאו מפִּי, צעקה דינה שאינה מכירה אותי ולא היה לה עמי שום ענין.

התרגשותי גברה ביותר ושידלתי אותה שוב ושוב בהזכירי את העתון והגלולות. הסגן צעק שאניח לה ולא אסבך אחרים כדי לחלץ את עצמי מן הסבך.

דבריו המעליבים הגבירו את התרגשותי ואני צעקתי כי דינה טיפלה בי אתמול במרפאה, נתנה לי גלולות, וגם ביקשה שאשוב להמשך הטיפול.

פתאום הביטה בי דינה בתדהמה, הנידה בראשה כמתעתעת, ואני פניתי שוב לעברה. הסגן צעק שארפה ממנה ובטרם תכלה צעקתו פתחה דינה את הדלת וברחה החוצה. התחננתי לפני המפקד שיחזירנה, אך הוא הביט בי בפנים קשים ולא הניד עפעף. הסגן הביט בו בשביעות-רצון, ואילו שני האחרים שמטו עיניהם לקרקע ונעצו בחרטומי נעליהם.

המפקד נתן מבטו בנייר ושאל לשמי.

השבתי.

"כן... ירקוני...", התבונן בנייר וחזר על שמי כמהורהר, "עודד ירקוני... מאיזה מקום אתה?"

אמרתי את שם המושבה שלנו.

"אתה בנו של מישקה ירקוני?" שאל.

הופתעתי מן השאלה ורציתי להשיב בחיוב, אבל איזה חשש סתום לכבודו של אבא עיכב את המלים בפי.

"מישקה ירקוני מן ה'הגנה'", אמר מפקד-הבסיס.

"הוא אינו אבי", אמרתי.
 המפקד הביט בי והחזיר מבטו לנייר.
 לא ידעתי אל-נכון מהו הדבר שהחליף בי עלבון בגאונה. מכל-מקום, כאשר אמר
 המפקד "תודה לאל שאינך בנו של מישקה" חשתי באותה גאונה.
 המפקד אמר שהשתמטתי דיה כדי להשליכני לצינוק, אולם מאחר שמפקד-הקורס
 דיבר בשבחי, ולפי שכבר נענשתי קשות עד למשפט, הוא יביא בחשבון העונש
 רק את עבירת ההשתמטות מחפירת התעלות.
 "אינני משתמט", אמרתי בשוויון-נפש.
 המפקד הביט בי ואני הבטתי בו ושתיקה ארוכה עמדה בינינו.
 אחר שאל לדעתי על העונש הראוי לי.
 אמרתי שאיני ראוי לכל עונש.
 שוב עמדה בינינו שתיקה, ולאחריה שאל המפקד מהו, לדעתי, העונש הראוי
 למשתמט שהשתמט מענין חיוני כמו חפירת תעלות בשעת-חירום.
 "למי אתה מתכוון?" שאלתי.
 "סתם-כך", אמר המפקד, "באופן כללי".
 "שלושים-וחמישה יום", אמרתי.
 "שלושים-וחמישה יום", אמר המפקד ולא יסף.
 אותה גאונה גברה בתוכי באורח מוזר לאחר גזר-הדין, ואף התנהגותו של הרס"ר לא
 גרעה ממנה כלל וכלל. הוא הוציאני החוצה בצעקות "נידון אחורה פנה, נידון
 קדימה צעד", דחף אותי לעבר הכביש בשאגו על "החיוך המטופש" שלא הירפה,
 כטענתו, מפני.
 הש.ג. הריצוני לחדר-המעצר לקול הרמקולים, מתחת לדגלים, ולעיני יחידת-
 הכבוד המצוחצחת המתרגלת ברוביה.

ה

חדר-המעצר היה שרוי במחנק. שעת הצהריים עדיין היתה רחוקה מרחק ניכר
 וכבר היה האוויר מחומם וכבד כבחדר-הסקה.
 הש.ג. הביטו בי ביראה כבנידון ההולך אל המוקד. בעל העור המחוטט שאל מה
 התרחש במשפט.
 אותו רגע חדלו צלילי הרמקולים זמן השער נשמע שאון מכוניות מוגבר.
 הש.ג. השני קרא בהתעוררות שאלוף-הפיקוד מגיע.
 רצף פקודות-גרון נרגשות בא מתוך המחנה, ולאחריו הלמות תופים קצובה.
 הש.ג. שהכריו על בואו של האלוף רץ החוצה לראות במחנה.
 בעל העור המחוטט נשאר לידי. הוא חזר ושאל מה היה במשפט.
 שכבתי על המיטה, התכסיתי בשמיכה המונחת עליה, ולא השבתי דבר. על אף
 החום הגובר, ועל אף הלמות התופים הממושכת, נרדמתי כמדומה על-נקלה. ישנתי
 שינה עמוקה, אולם הזעתי בה מאד, כפי שהתברר לי כאשר התעוררתי. לא

התעוררתי מעצמי כי אם מקול דיבורו הצעקני של סגן־המפקד. הוא איים על הש.ג. בעל העור המחוטט שאם אברהם בדרך ולא אגיע לפלא עד הערב, ייענש הוא תחתי ויסבול סבל רב.

השמתני עצמי ישן ולא זעתי על אף הזיעה הדביקה שהציקה לי. אחר שמעתי צעדים קרבים, והש.ג. הסיר מעלי את השמיכה וגחן לעוררני. הוא החזיק בידו תת־מקלע עוזי ותיק־קרטון שהכיל את מסמכי האישיים. כמתנצל אמר שהוטל עליו לקחתני לכלא. איומו הצעקני של סגן־מפקד־הבסיס הידהד עדיין באזני. קמתי מיד בבגדי הרטובים מזיעה, ועשיתי ככל שציוה עלי הש.ג. בצאתנו לחוץ נוכחתי לראות שהשמש עשתה כברת־דרך ועברה זה כבר את אמצע השמיים.

טנדר מהיר הוציא אותנו אל הכביש הראשי, מרחק קילומטרים ספורים מן הבסיס. משם היה עלינו להמשיך בכוחות עצמנו.

הכביש, השומם ברגיל, שקק תנועה כבדה למרבה־תמהוני. שיירות־צבא עוטות רשתות־הסוואה נעו דרומה. טור זחל"מים אפור עבר על פנינו והעלה שאון מחריש בשרשרותיו. החיילים ניפנפו לנו בידיהם מעל דפנות הפלדה, קראו לעברנו קריאות שונות, ואותתו ברוביהם לעבר הגבול המצרי. מחמת השאון הובלעו הקריאות ולא נשמעו כהלכה. הטור התרחק ונעלם ודממה ירדה על הכביש. השמש הנוטה לשולי השמיים צבעה את החולות בצבע שריפה.

"הם נוסעים למלחמה", אמר הש.ג. "אתה הרווחת".

דבריו העלו בזכרוני את דבריה של דינה על התחלותי, ואת דבריו של הסגן על השתטותי מחפירת התעלות. חשתי בדם העולה לגרוני, אולם הבלגתי ולא אמרתי דבר.

הש.ג. חזר על דבריו וחיך. בחיוכו חשף שיניים צהובות, ובוהק השמש היורדת צבע אדום את חטטי לחייו הבולטים. כל־כך תיעבתי אותו אותה שעה עד שהשתוקקתי לחטוף מידו את העוזי, להזחילו על האדמה, ולהאכילו חול יבש מלוא פיו המאוס. אותו רגע הגיח מדרום קומנדקר עמוס חיילים שהיה בדרכו צפונה. הקומנדקר נעצר לידינו בחריקה והחיילים קראו לנו למהר ולעלות.

הסתכלתי בחיילים הצוהלים ונחרדתי מן הבזיון המצפה לי.

הש.ג. העיף בי מבטו, היסס קימעה, ואותת לקומנדקר להמשיך ולנסוע לדרכו. הקומנדקר התרחק במהירות ושנינו נשארנו על הכביש.

"אין דבר", אמר הש.ג. כשנפגשו מבטינו, "יש לנו פנאי. נחכה למכונית אזרחית. יש לנו פנאי".

השפלתי מבטי ולא השבתי דבר.

פתאום תקע הש.ג. לידי את העוזי ואת תיק המסמכים, ירד בריצה לחול, ופשט מכנסיו מאחרי שיח צהוב ויבש.

הסתכלתי בעוזי שבידי, ובפלג־גופו החשוף המציץ מאחרי השית, והדבר נראה היה משונה. פתאום ראיתיו רץ לעברי ומרים בתוך כך את מכנסיו. שיערתי שהתחרט

על פזיזותו, וכדי להוכיחו שאינני זומם דבר הנחתי את העוזי על שפת הכביש. הוא רץ לקראתי מחזיק במכנסיו ובתוך כך ניפנף לעבר הכביש. הפניתי ראשי דרומה וראיתי משאית אזרחית עולה ובאה לקראתנו. המשאית נענתה לידו המושטת של הש.ג. האטה ונעצרה לידנו. הש.ג. האיץ בי לעלות לקרון וטיפס אחרי. הנהג הציץ מתאו וקרא לנו להצטרף לתא. הש.ג. אותת לו ביד תקיפה להמשיך ולנסוע, והמשאית זזה ממקומה.

ארגזי־פח אחדים המשמשים לאריזת תחמושת נערמו בפינת הקרון. יריעות ח'אקי גסות העשויות להסוואה התגוללו לידם. בתוך טילטולי הנסיעה נחבטו הארגזים הריקים באון הקרון והעלו שאון רב.

התבוננתי בהם והבינתי מיד כי המשאית מובילה תחמושת לצבא הזורם דרומה. פתאום השתוקקתי לרדת דרומה. כה חריפה היתה התשוקה הפתאומית עד שגמרתי באחת לקפוץ מן המשאית בשעה שתאט מרוצתה. הסתכלתי בש.ג. השוכב על רצפת הקרון כדי לעמוד על מידת עירנותו. ראשו נח על תיק המסמכים ועיניו היו עצומות. שיערתי שנרדם וגחנתי על פניו כדי להיוכח בדבר.

הש.ג. פקח את עיניו ומבטינו נפגשו.

"חשבתי שנרדמת", אמרתי.

הש.ג. הביט בי ושאל מה היה במשפט.

אמרתי שאין לזה שום חשיבות.

"למה בכתה דינה", שאל.

"דינה לא בכתה", אמרתי.

"היא בכתה", אמר הש.ג. "אחר־כך במרפאה".

"היא זונה", אמרתי.

הש.ג. התרומם על מרפקו ושאל אם אני אוהב את דינה.

אמרתי שאינני אוהב אותה.

נפלה שתיקה ואני ציפיתי שיחזור ויניח ראשו על התיק. אולם הוא חזר ושאל אם אני אוהב את דינה.

"אני לא אוהב אותה", אמרתי.

הש.ג. חזר ושכב על גבו, הניח ראשו על התיק, והביט בשמיים. הסתכלתי בעוזי המונח בינינו וציפיתי שהמשאית תאט.

"מה ראית בסככת־הרכב?" שאל לפתע בלי להרים ראשו.

"לא ראיתי שום דבר" אמרתי.

"למה אמרת שדינה זונה?" שאל.

"היא זונה", אמרתי.

"היא בכתה", אמר הש.ג. חרש כלעצמו. "היא בכתה הרבה".

המשאית הגיעה לעלייה והחלה מאיטה. הסתכלתי בדופן האחורי והתכוננתי לקפיצה.

"לך כבר טוב", אמר הש.ג. כלעצמו, "כבר לא תחזור לבסיס. לך כבר טוב".

דיבורו החרישי העלה בזכרוני את איומו של סגן־המפקד. הסתכלתי בפניו והבחנתי בעיניים המעורפלות ובדוק הלח הפרוש עליהן.

אותה שעה האטם המשאית ביותר וזחלה במעלה התלול. בתוך כך גשתפל הדופן האחורי וגלגל־השמש נתגלה מאחריה בריחוק מועט מן האופק. מרחבי החולות השטוחים נראו כים מתנועע השטוף באור השקיעה. הנגוהות האדומים נגעו בפניו של הש.ג. ולא יכולתי לגרוע מהן את מבטי. מראה פניו המיוסרים בכאב ריתק אותי למקומי ולא יכולתי להניד אבר.

בסיומו של המעלה התלול, כאשר התישרה המשאית והשמיים חזרו והתרוממו, ראיתי במרומיהם נקודות־כסף נוצצות. הנקודות הזעירות נעו במהירות דרומה. התרוממתי על רגלי וראיתי מעל לקו־האופק כתמים גדולים הנעים לאטם. מיד הכרתי בהם את מטוסי־הצניחה הכבדים. הם נעו לעבר השמש השוקעת ושטו בנוגה הלוהט. מעליהם, בשמי־הארגמן, נפרשה מטריה רחבה של מטוסי־קרב מבהיקים. הבינתי כי מטוסי־הצניחה מובילים את חברי דרומה.

בבת־אחת הלמה בי ודאות המלחמה...

הש.ג. שכב בעיניים עצומות ולא ראה אותי אותה שעה. אכן, טוב היה שכך עבר הדבר. בעצם, אפשר שאילו הביט בי לא הייתי עומד במה שעמדתי, והייתי קופץ מן המשאית מתוך איזה נוחם סתום שיכול הוא לרדוף אחרי או לירות בי, כשם שיכול אני להימלט, וחירותו לתפיסה אינה פחותה מחירותי לבריחה. אבל הוא נרדם על רצפת הקרון, ידו האחת על לבו והשניה פשוטה לכל ארכה על הריצפה הרועדת, ואצבעות הכף פשוקות כלפי־מעלה כפה הפעור מפאב.

העוזי ניטלטל ממנו והלאה בתוך טילטולי הנסיעה. שיקשוק הקת הקצרה הובלע בשיקשוק הארגזים.

1

עם חשיכה ראשונה עברו על־פנינו טורי שריון כהים. על אף נהמתם הכבדה לא ניעור הש.ג. משנתו. כעבור רגעים אחדים הגענו לבאר־שבע. עברנו בתוכה בלא להיעצר. אורות העיר היבהבו על־פני המשאית, נסוגו והתרחקו מאחור. רוח נשבה בקרון והביאה קור עז.

לקחתי את יריעות־ההסוואה וכיסיתי בהן את הש.ג. הישן. רציתי לשכב לידו ולהתחמם ביריעות. אבל חששתי שאירדם ואחמיץ את המושבה שלנו בשעה שנעצור על פניה.

באור־היום ניתן לראות מן הכביש את הגבעה המסתירה את בית־הקברות, ואפילו את קצה המעקה של בריכת־ההשקאה. שלא לדבר כלל על חלק המושבה הסמוך לשפת הכביש. ממקום אחד ניתן גם להבחין בבית ובעצי הלימונים.

המחשבה על הבית העלתה בזכרוני את אבא ושאלתי את עצמי מה מעשיו אותה שעה. ערבים אחדים בשבוע עסק אבא בענייני בטחון של המושבה. כך נמשך הדבר שנים רבות. באותם ערבים נמצאתי לבדי בבית והייתי מצפה לשובו. בלילות

החורף, כאשר נשבו רוחות חזקות ותנים ייללו בחשיכה, פחדתי להישאר לבדי. הייתי נכנס למיטה הגדולה ומתחבא מתחת לשמיכות. בשובו הביתה הרגיש אבא לעתים בעירותי, והיה שואל, בהחליקו על פני, איך עבר הזמן בהיעדרו. לאמיתו של דבר ידע אבא יפה שכל הערב קראתי בספרים על מלחמת־השיחרור ושאר הספרים על תולדות ההתיישבות וההתגוננות שנמצאו בבית. ספרים אלה נשמרו בכוננית מיוחדת ואבא היה קורא בהם בשעות־הפנאי. בימי ילדותי הרחוקים, בטרם אדע לקרוא, היה אבא מרדימני בסיפורים שונים ושוהה לידי עד הירדמי. במיוחד אהבתי לשמוע איך גירש את הערבים מן המושבה. גם אבא נהנה לחזור ולספר את הדבר. מתוך זכרונותיו אני יודע כי בתחילה לא אהבתי סיפורים אלה ורציתי רק סיפורים על ציפורים ופרפרים. אבא היה מספר בליגלוג שאהבתי במיוחד איזה סיפור ילדותי על "הפרפר הוורוד", והיה עליו לטרוח הרבה כדי לחבב עלי סיפורים של ממש.

אורות רחוקים נתגלו מתוך החשיכה ונוכחתי שאנו קרבים והולכים אל המושבה. המשאית אצה בכל מהירותה. אורות הבתים ועמודי־התאורה קרבו במהירות. הסתכלתי לעבר הבית ולא הבחנתי בו מחמת החשיכה. מתחתי גופי וגם אז לא הבחנתי באור. שיערתי שאבא עסוק בענייניו, אבל מיד זכרתי שענייני הבטחון הועברו, כדבריו, לידי הצבא. הבית החשוך עורר בי חששות ונתמלאתי דאגה סתומה. אחר זכרתי מקרה דומה, ודאגתי רפתה.

לפני שבועות אחדים נקלעתי למושבה בלילה, באמצעו של מסע־חוליות. הבית היה חשוך ואבא לא פתח לדפיקותי. למרבה־תהוה לא נמצא המפתח במקום המוסכם. חשבתי שיצא, אך לא הבינתי מדוע סטה מן הנוהג המוסכם בנינו ולא השאיר את המפתח במקומו. לרגע נטיתי לחשוב שאבא ישן והדלת נעולה מבפנים. דפקתי בחזקה וקראתי "אבא" ולא באה תשובה. הדפיקות שיכנעוני שאבא איננו בבית. מפאת דוחק הזמן לא יכולתי לחפש במושבה. למחרת שלחתי הביתה גלויה בהולה. אבא השיב באיגרת מרגיעה, והוכיחני על חרדתי שהיתה בעיניו כחרדתה של אשה.

המחשבה על האיגרת מילאה את הירהורי. כנראה העמקתי לשקוע בה עד שלא שמתי לבי לאורותיה הראשונים של רמלה.

ברחוב הראשי נעצרה המשאית לחנייה ממושכת.

הערתי את הש.ג. משנתו. הוא בהה לעומתי במין חיוך משונה, ומיד נבהל. "איפה אנחנו?" שאל.

"רמלה", אמרתי. "אנחנו צריכים לרדת".

הוא הזדקף, הביט סביבו, ופניו חזרו להבעתם הקודמת כאילו הוצאו מחלום למציאות.

הרחוב המואר המה המיה של ערב. מתוך המסעדות בקעו צלילי נעימות גרוניות. אדי צלי חמים זרמו מן הפתחים ופשטו לעבר המדרכה. ריחות דוכני־המיבשל, ותערובת התבלים החרिפים, פעלו עלי פעולה מגרה.

הש.ג. הזמין אותי לאכול. בעקב תאבוני המגורה הסכמתי להזמנתו מיד. בעת שהותנו במסעדה הושמעו בראדיו החדשות, והקריין הודיע על צניחת הצנחנים בסיני.

מפיון שהמסעדה היתה ריקה, המגיש הלך למטבח, והש.ג. היה שקוע בצלחת החמוס שלו. עברה הידיעה ללא תגובה ולכאורה נמשך הכל כסדרו. בתוך לעיסתו שאל הש.ג. מדוע אינני אוכל. אמרתי ששבעתי.

הש.ג. השתומם על מיעוט אכילתי, הפציר בי שוב ושוב, ולבסוף המשיך באכילתו. הוא טבל את הפיתה בקערית הטחינה ולעס במציצת-הנאה.

קמתי והלכתי אל המגיש וביקשתי ממנו מכשירי-כתיבה. כשחזרתי אל השולחן נכנס פנימה סרן מן המשטרה הצבאית והתישב ליד אחד השולחנות. נוכחותו עוררה בי חרדה משונה, אולם הסרן לא נתן עלינו דעתו. הוא פנה אל המגיש שקרב אליו והזמין ארוחה הגונה. כיון שהוציא עתון ושיקע עצמו בינתיים בקריאה, נחה דעתי והתחלתי לכתוב.

כתבתי לאבא שלרגל המצב לא אבוא הביתה בקרוב. אחר הוספתי שאינני רשאי להוסיף דבר אבל בטוח אני כי יבין מעצמו.

הש.ג. כילה את מנתו ושאל מה אני כותב.

אמרתי שאני כותב מכתב, וביקשתי אותו לשלוח את המכתב מן הבסיס.

"מכאן טוב יותר", אמר. "הוא יגיע קודם".

השבתי שאני יודע זאת, ואף-על-פי-כן חזרתי וביקשתי לשלוח את המכתב מן הבסיס.

"זה לאבא", אמרתי.

הש.ג. השהה עלי את מבטו.

"אבא לבדו", הפטרתי.

"איפה האחים שלך?" שאל הש.ג.

"אין לי אחים", אמרתי.

"למה אבא שלך גירש אותם?" שאל.

"הוא לא גירש", אמרתי. "לא נולדו יותר, רק אני".

"רק אחד הביא?" תמה. "רק אחד?"

אמרתי שאמא מתה כאשר הייתי קטן ומאז שנינו לבדנו.

"למה לא לקח אחרת?" שאל הש.ג.

"אבא לא יקח אחרת", אמרתי.

"אבל הוא מוכרח אשה", אמר הש.ג.

דבריו עוררו את כעסי, אבל הבלגתי ולא אמרתי דבר.

הש.ג. פרץ בצחוק.

תפסתי את קערית הטחינה וזרקתי אותה על גופו. צחוקו קפא והוא הביט בי בתדהמה בעוד הטחינה מטפטפת על מדיו. אחר ניגב את מדיו והביט בי בשתיקה.

לבסוף קם, שילם למגיש בשביל שנינו, ולקח את המכתב מן השולחן. הוא ניער מעליו את פירווי הפיתה, החליקו בזהירות, והכניסו לכיס חולצתו. הסבתי ראשי במבוכה ונתקלתי במבטו של הסרן. עיני הסרן היו נעוצות בי. מהבעת־עיניו הבינתי כי שמע את כל השיחה. אחר יצאנו לרחוב והלכנו בשתיקה גמורה, הש.ג. לפנינו ואני בעקבותיו. בקצה הצפוני של העיר, סמוך לתחנת־הדלק הצבאית, הבחנתי בחיילים רבים הממתינים לטרמפ. באור התחנה הקלוש נראו צלליותיהם בלבד. אף־על־פי־כן עברתי לצדו השני של הכביש. הש.ג. הבחין בדבר, עבר גם הוא בעקבותי, ופסע לצדי כאומר להסתיירני בגופו. מכוניות רבות שבאו מצפון והיו בדרכן דרומה נעצרו בזו אחר זו ולקחו עמן מן החיילים הממתינים. אנחנו התקדמנו צפונה ועשינו דרכנו בהליכה. בגלל השתיקה הכבדה שעמדה בינינו היתה ההליכה מעיקה ביותר. ליד מחסום־הרכבת אמר הש.ג. פתאום שאני יכול ללכת. דבריו הדהימו אותי ולא יכולתי לומר דבר. "אתה יכול ללכת", פלט, "לאן שאתה רוצה". הוא תקע לידי את תיקי האישי ואני חשתי בתוך כך ברעידת ידו. מיד זכרתי את איומו של סגן־מפקד־הבסיס. "איך תחזור לבסיס?" שאלתי. "אגיד שברחת", אמר, "שברחת הביתה". "הביתה?" רגזתי. "עכשיו הביתה?" "אני... אני לא יודע", התבלבל הש.ג. "שהחברים שלך ראו אותנו ליד הבנוין ולקחו אותך ממני, בכוח לקחו". דבריו העלו בזכרוני את מטוסי־הצניחה הטסים דרומה ועוררו בי כמיהה חדשה. נשענתי על שלט־האזהרה של הרכבת והפח המחודד ננעץ בגבי. הש.ג. הניח עלי זרועו. אותו רגע נשמעו צפירות קטועות ולאחריהן שאון קטר גובר וקרב. אלומת אור אדומה הגיחה מפרם הזיתים האפל ומיד נאנקו הפסים מפובד הרכבת העוברת. צלליות הטנקים הגדולות הזדקרו על מישטחי הקרונות הפתוחים, וצריחיהם השחורים רדפו זה את זה כבסרט נע. הדבר התמשך והתמשך ונדמה היה כי אין לו סוף. מחמת ההסתכלות הממושכת בצלליות החולפות במהירות הוכרחתי לעצום את עיני. נהמת הקרונות העמומה לחצה על מצחי והאדמה רעדה תחת. לבסוף רחקה הנהמה ושככה ושוב חשתי בזרועו של הש.ג. שאון מכונית קרבה הרתיעו לפתע וידו נשמטה. באור הפנסים הרגעי נתגלתה במלואה הבעת הפאב שבפניו. ממחסום־הרכבת ועד למחנה־הכלא קילומטרים ספורים בלבד. הדרך עברה עלינו בהליכה שלא ניתנה לאומדן הזמן.

ז

בשער הכלא המואר נמצאו שני שוטרים צבאיים. מתוך דרך התבוננותם בי הבינותי כי נמנים הם עם הסוהרים.

השג. תחב לידם את תיק הקרטון והסתלק בחפזה וללא פרידה. מיד לאחר היעלמו זכרתי שאיני יודע את שמו. ביקשתי לרוץ בעקבותיו אל מעבר לשער, אולם השוטרים עצרו אותי בידיהם והוכרחתי לקבל את הדין.

השוטר שהחזיק בידו את תיקי האישי הריץ אותי לתוך מחנה הכלא. הוא פקד עלי תוך כדי הריצה להביט לצדדים כדי להכיר, כלשונו, את "הבית הטוב בעולם שאותו בחרתי לעצמי".

המחנה היה חשוך לגמרי, אולם עדמהרה הורגלו עיני לחשיכה ויכולתי להבחין בעצמים.

משום־מה נראָה המקום שומם וריק. ביתני־האסירים החשוכים דממו באורח מוזר. צווחות הדירבון של השוטר הרץ לצדי הידהדו ביניהם כבתוך אולם תלול ואפל. לבסוף קרבנו אל בנין מואר המובדל משורת הביתנים האפלה.

שוטר צבאי מזוין עמד בפתח הבנין, והסקתי מכך כי זהו בנין המפקדה. השוטר המזוין אמר לזה שהריצני כי הסמל התורן רץ לחפש את הקצין התורן בגלל איזה טלפון פתאומי וחשוב ביותר.

שמתי אל לבי כי השוטר שהריצני מן השער איבד מבטחוננו ובא במבוכה, אולי עקב איזה שיבוש בלתי־צפוי שחל באיזה טכס מקובל. מאחר שנתקל במבטי ואולי חש במחשבת, פקד עלי לרוץ בעיגול לפני הבנין המואר. גם הפעם דירבן אותי בצווחות, אולם צווחות אלו איבדו הרבה מתקיפותן הקודמת ועדמהרה חדלו כליל. הוא צנח על מדרגת הבנין ואילו אני המשכתי בריצתי עוד ועוד מתוך איזו תחושת יתרון משונה ומתוך סיפוק מהשפלתו כביכול.

פתאום הופיעו הסמל והקצין במרוצה ומיד נבלעו בפתח הבנין.

השוטר קפץ על רגליו והכניסני לתוך הבנין. הוא עשה זאת באורח מבזבז ובלהיטות מופגנת.

הסמל התורן עמד במסדרון ולא נתן עלינו דעתו כלל, למורת־רוחו של השוטר. הוא הקשיב בדריכות לקצין המדבר בטלפון מאחרי הדלת הסגורה. קולו של הקצין היה נרגש ביותר, אולם הדיבור היה מועט ומקוטע ולא יכולתי לעמוד על מובנו. אחר פתח את הדלת וקרא אליו את הסמל. השוטר ניצל את יציאתו, התמתח לפניו בהצדעת הכנעה, וביקש לאשר את קבלתי. הקצין העיף בי מבט קצר, לקח את התיק מידי של השוטר ודיפדף בניירות. התרגשותו הרבה ניכרה בפניו והוא דיפדף בתיק בקוצר־רוח.

"שלושים־וחמישה יום", הפטיר כמו לנפשו. "בדיוק שלושים־וחמישה... סדר לו מקום ושלח אותו לישון".

"לישון?" נדהם השוטר. "בלי טיפול?"

"בלי טיפול", אמר הקצין.

"אבל הוא אסיר חדש", מחה השוטר.

"לא חשוב", אמר הקצין. "בבוקר יבוא המפקד ונראה".

הוא נסוב על עקביו ונכנס לחדר בלוויית הסמל. השוטר נשאר תקוע במקומו ותמיהת־הפתעה ניפרה בפניו.

הבינותי שהקצין חסך ממני איזה טיפול מבזה הנהוג באסירים חדשים. לא יכולתי להבין על שום מה נהג עמי הקצין לפני־משורת־הדין והדבר התמיהני ביותר. ניסיתי לקשור את הדבר בהתרגשותו הרבה, אך מאחר שלא שמעתי את השיחה הטלפונית לא ידעתי מה עורר את התרגשותו, והתנהגותו כלפי נשארה כחידה.

השוטר המאוכזב הוליך אותי בשתיקה לעבר הביתנים האפלים. בהגיענו אל הביתן הראשון הצביע בידו על הפתח, דחף אותי בריטון לעברו, והסתלק.

מחנק אפף אותי בכניסתי. גיששתי סביבי באפלה הדחוסה ורגלי נתקלו בדופן של מיטה סמוכה. העברתי עליה יד הססנית ומצאתיה ריקה. שכבתי עליה בבגדי ונזהרתי שלא להרעיש.

המקום הדומם והאפל עורר בי מתיחות מוזרה, כבלילות־החורף החשוכים בהם הייתי מצפה לאבא. יללות התנים והרוח הגבירו תמיד את חרדתי, אולם חששתי לכסות את ראשי פן לא אשמע מבחוץ את צעדיו. ההקשבה לצעדים הקרבים היתה הקשה מכל בגלל איזה פחד מוזר שמא אין אלה צעדיו של אבא. הייתי מקשיב במתיחות קשה לדישדוש הרגליים ליד הכניסה, לחריקת הידית בדלת, ולגוף הקרב אל המיטה. ברגע שהחליק אבא בכפו על ראשי, כמנהגו, היתה המתיחות משתחררת בתוכי כקפיץ המשתחרר מדריכתו.

שאון צעדים בא פתאום מבחוץ ונבהלתי. התרוממתי על המיטה והקשבתי בדרי־כות לצעדים המתרחקים. אט־אט הורגלו עיני לחשיכה והבחנתי מבעד לאפולולית במיטות רבות הממלאות את הביתן. המיטות התמשכו שורות־שורות ונבלעו במעמקי הביתן. פתאום נוכחתי לראות שהמיטות ריקות ואני היחידי בביתן. קפצתי מן המיטה ויצאתי מבוהל מן הביתן. אחר עלה בדעתי כי הוכנסתי לביתן הריק בגלל הצפיפות בביתנים האחרים. מחשבה זאת הביאה עמה הרגעה. אולם בהביטי על המחנה החשוך חשתי שוב בדממה המוזרה.

בחשיכה קרבתי אל הביתן השני ובתוך כך התעוררה בי מתיחות חדשה. לאחר היסוס־מה התגברתי ונכנסתי פנימה.

שורות המיטות הריקות הסתמנו בהדרגה מתוך החלל הכהה כארונות־קבורה דוממים. רצתי לביתן השלישי ופרצתי לתוכו מתנשם ומתנשף. תחושת החלל הריק עברה בתוכי כזרם קר. נמלטתי החוצה, ובהביטי על המחנה החשוך הבינותי פתאום את פשר הדממה. ודאות הריקנות הגמורה פעלה עלי פעולה מבעיתה. מבלי משים התחלתי לרוץ, הגעתי בריצתי לגדר המחנה, והוספתי לרוץ לארכה. כשנתקלתי לפתע במגדל־השמירה הפינתי נעצרתי והבטתי סביבי. האפלה השחורה הבליעה את המחנה. בגלל איזה רחש שבא מתוכו דימיתי שרודפים אחרי. טיפסתי על עמודי המגדל וקפצתי אל העבר השני.

לאחר שהלכתי מעט נמצאתי לפתע על כביש צדדי מופר המקשר מחנות-צבא אחדים. מכונית באה מעבר הכלא ואני נחבאתי בצד הכביש. המכונית שטפה את הכביש באורותיה וחלפה בלא להאט. עליתי לכביש ממחבואי והחילותי לרוץ לעבר הכביש הראשי. מן הכביש הראשי הדרך דרומה, אל חברי, בטוחה וקלה יותר. חשבתי לספר להם כי בראותי את מטוסי-הצניחה חמקתי מן הקורס וחציתי לבדי את הגבול כדי להצטרף אליהם. סיפרתי להם בדמיוני על הדרך המסוכנת והקשה עד לפגישתי עמם. הדבר יתגלגל ביחידה ויגיע לאזניו של המפקד. הוא יפנה לשלישות של קורס-הקומנדו ויתבע למעני, בשם היחידה, את אות-הקומנדו המוכסף. האות ייענד לי לעיני היחידה כולה והדבר יירשם בתיקי האישי. בתוך כך זכפתי שתיקי האישי נשאר במפקדת הכלא. הדבר הטרידני ביותר. חששתי שמא ישלחו מן הכלא לחפש אותי וכליאתי תיוודע ברבים. מחמת החשש הפתאומי נפלה בי רוחי וריצתי נפסקה.

לאטי גררתי רגלי על הכביש, וכך קרבתי אל מחנה של חיל-האספקה. ליד מחסן מרוחק דלקו פנסים אחדים ותכונה ניכרה בסביבתם. משאיות חנו ליד המחסן, ושורות-שורות של סבלים, כבסרט נע, העבירו ארגזים מיד אל יד והעמי-סום על המשאיות.

השתרעתי בתוך תעלה רדודה הסמוכה לגדר, והסתכלתי בהעמסת המשאיות. שוטרים צבאיים חמושים בתת-מקלעים השגיוחו על תנועות הסבלים. לא הבינתי כלל לשם מה דרושה נוכחותם של השוטרים. צווחות דירבון חדות הגיעו מדי-פעם לאזני. הצווחות דמו לצווחותיו של השוטר שהריצני במחנה-הכלא, שוב זכרתי שעלולים לחפש אותי.

פתאום עלה בדעתי שהמחפשים יגיעו הביתה ולאבא יודע על המאסר. אבא יסע למקום הקורס כדי לברר את מניעי המאסר. לבטח יסע. הוא מכיר רבים מראשי הצבא ויוכל להיכנס למחנה בלי קושי.

המחשבה הפתאומית שמא יפגוש במפקד-הבסיס המפירן מימי ה"הגנה" הפילה עלי אימה נוראה. ביקשתי לחזור לכלא מיד כדי למנוע את החיפושים, אולם זכרון המיטות הריקות פעל עלי פעולה מחלישה. שכבתי בתחתית התעלה ולא יכולתי לקום על רגלי. איזה שאון עמום מילא את ראשי ואני שיקעתי את מצחי בקרקעית התעלה המחניקה. השאון לא חדל ונדמה היה כי האדמה רועדת תחת גופי. הרימותי ראשי לנשום אוויר וראיתי את משאיות התחמושת ניתקות מן המחסן המואר. הן נעו באטיות לעבר שער המחנה, יצאו בזו אחר זו, ובנהמת מנועים כבדה פנו אל הכביש הראשי.

כעבור שעה קלה שככה הנהמה ופרץ-צווחות חד בא תחתיה. החזרתי ראשי אל המחסן והבחנתי בסבלים המתכנסים מתחת לאחד הפנסים. הם כונסו לגוש מצופף בידי השוטרים הצבאיים ובריצה מגושמת וכבדה התקדמו אל מרכז המחנה. השוטרים החמושים רצו בצדי הגוש המצופף ודירבנוהו בצווחותיהם. במרכז המחנה הונעו לפתע משאיות צבאיות שלא ראיתן עד כה. הסבלים טיפסו על

המשאיות בלאות שניכרה למרחוק. אחרונים טיפסו השוטרים, והמשאיות זזו ממקומן. הן יצאו את המחנה ופנו לעבר מחנה-הכלא. בעברן על פני תפסתי לפתע כי הן מחזירות לפלא את האסירים שנלקחו להעמסת התחמושת. דבר זה הקל עלי הקלה רבה.

כעבור זמן־מה נמצאתי פוסע מבלי־משים לעבר הכלא.

מכונית בודדת עברה על פני. אף־על־פי־כן לא נחבאתי מפניה והמשכתי בהליכתי. אחר־כך באה דממה והלילה נתמלא רגיעה. האוויר היה צלול וקרירותו הנעימה העלתה בזכרוני את לילות־הקיץ במושבה.

סמוך לחצות היה אוויר־ים קריר חודר למושבה ממערב. הזרימה הרעננה היתה מפיגה את המחנק הכבד והופכת רוחיים קלה בסופו של לילה. בטרם־בוקר היתה הרוח מדיפה ריח אקאציות טרי. אבא אהב את ריח האקאציות הזורם. בשבתות הקיץ היה מוציאני מן המיטה בטרם־אור כדי לספוג את הרוח הריחנית. היינו עומדים בחוץ וחשים את מגעה המרפך. אבא היה עוצם את עיניו ונושם נשימות עמוקות כדי להריח, כפי שנהג לומר, ריח עולם נולד. היינו שוהים כך עד צאת השמש. השמש היתה שורפת, כדבריו של אבא, את ריח העולם הנולד. בשובנו הביתה היינו מורידים את התריסים, והבוקר היה עובר קצתו בבטלה וקצתו בסיפוריו של אבא. בצהריים היינו אוכלים ארוחה דשנה שהכינונו במשותף, ולאחריה היה אבא חוזר למיטה עד לשעות הערב המוקדמות. מנהג זה התקבל על אבא משום ששנא את שעות הצהריים המאוחרות. אבא נהג תמיד לומר כי שעות אלו הן הקשות ביותר לכל משפחת היונקים. בשעה שהיה אבא שוקע בשינה הייתי יוצא החוצה ומשוטט במושבה השרויה בדממת הצהריים.

המחשבה על שבתות הקיץ הסיחה דעתי מן הדרך ולא הבחנתי כלל בסופו של הלילה הממשמש ובא. כאשר הבחנתי, לאחר זמן, ברישומי בהירות ראשונים התחלתי לרוץ כדי להגיע לכלא בטרם־אור. נביעתו המהירה של היום הדאיגה אותי ואני רצתי בכל כוחי.

סמוך למחנה ירדתי מן הכביש וקרבותי בהיחבא אל מגדל־השמירה הפינתית.

מגדל־הברזל הדומם הזדקר על עמודיו מתוך שיורי האפלולית הנמסים. תא־השומרים המוגבה היה ריק מאדם. איש לא נראה גם בסביבותיו.

יצאתי ממחבואי וטיפסתי על עמודי הברזל העגולים. בהטותי גופי אל תוך המחנה נשמטו ידי עקב לחותם הרבה של העמודים, ונידרדרתי פנימה בקול חיפוך צורמני. מיד קמתי על רגלי ובדקתי את אברי.

פתאום שמעתי צעקת "עמוד".

שני שוטרים שסיירו בקירבת־מקום ושמעו את קול ההידרדרות רצו לעברי בנשק שלוף. הם אחזו בי אחיזה מכאיבה, ובטרם אעמוד על המתרחש הריצו אותי לתוך המחנה.

ח

בעברו השני של מחנה־הכלא, ובמרחק־מה מן הביתנים, נתגלתה לעיני רחבת־מיסדרים מלבנית, והשוטרים הריצוני לעברה.

תורן־ברזל גבוה ניצב במרכז הרחבה, ואבנים מסוידות הקיפוהו במעגל לבן. בד הדגל היה מקופל בחבילה בגובה המתניים, כדגלי צבא לפני הנפת־הבוקר. אחד השוטרים רץ אל בנין המפקדה כדי להודיע על תפיסתי. השני העמיד אותי ליד האבנים המסוידות וצינה עלי עמידת־"דום" מתוחה.

מאחר שעמידתי לא הניחה את דעתו חבט בי חבטות־קת חדות. בתום החבטות הרא־שונות שהה שהייה קצרה, חייך, וכיבד אותי בסידרה נוספת של חבטות. הוא אמר כי חבטות אלו הן עונש על נסיוני לפגוע בו. אמרתי שלא ביקשתי לפגוע בו.

על כך השיב בזעם שאילו הצלחתי בבריחתי היו מעמידים למשפט אותו ואת חברו על התרשלות בעת תפקיד.

"לא ידעתי על כך", אמרתי.

"אתה ידעת", אמר, "רק בגלל זה ניסית לברוח".

"לא ניסיתי לברוח", אמרתי. "ניסיתי לחזור".

"אתה משקר", אמר השוטר.

"אינני משקר", אמרתי.

על כך כיבדני השוטר בחבטות נוספות שהפילו אותי לאדמה.

"ארטיסט", התיו השוטר, "ארטיסט".

הוא גיחך לעצמו והחל לשרוק איזה פזמון. מביתני האסירים באו קולות המולה. "עוד מעט תראה את החברים שלך", ליגלג השוטר, "תוכל ללמד אותם לברוח". לקול צחוקו כבשתי ראשי באדמה.

ההמולה גברה בהדרגה וחששתי להביט לעברה. שכבתי מכווץ על האדמה, וכבר ראיתי בדמיוני את האסירים הקרבים לעברי בבגדי־עבודה מאובקים וכלי־חפירה בידיהם. במפתיע הפכה ההמולה תרועת־צהלה מזורה. מבוהל הצצתי לעברה. המוני אסירים צוהלים רצו אנה־ואנה בין הביתנים המוארכים. באור־הזריחה הראשון נראה המחזה כמחול־פראים פרוע.

השוטר חדל משריקתו ותהה על התכונה המזורה. השוטר שרץ למפקדה להודיע על תפיסתי קרב לעברנו בריצה והגיע נושם ונושף. הוא סיפר לחברו בקול נרגש כי משחררים את כל האסירים שתקופת מאסרם אינה עולה על שלושים־וחמישה יום. "למה?" נחרד זה.

"הוראה מגבוה", אמר השני. "בגלל המלחמה".

הידיעה הסעירה בתוכי סערה וכל גופי רעד מהתרגשות. נלחצתי בגופי אל האדמה ולא יכולתי לעצור את הרעידה.

בחלוף הרעידה חזרו חושי לפעולתם התקינה, ומדברי השוטרים קלטתי כי מפקד־הכלא כבר נמצא במקום והוא מבקש לראותני.

הדבר עורר אמנם את חשדי, אולם בטוח הייתי כי שיבתי אל הכלא מרצוני תיזקף לזכותי ותביא לשיחרורי.

השוטרים פקדו עלי לקום והוליכו אותי לבנין המפקדה. בעת ההליכה חשתי בכאבים עזים בעקב החבטות שספגתי. כדי למנוע הנאה מן השוטרים הבלגתי, והשמתי עצמי קל ומאושש.

הם הוליכוני משום־מה בדרך צדדית, רחוקה מן הביתנים הצוהלים, ועשו את הדרך בשתיקה.

סמוך לבנין המפקדה המטירו עלי לפתע פקודות צעקניות. מפיון שכבר הייתי מורגל בדבר, לא נתתי דעתי לצעקותיהם.

הם הכניסוני לבנין בהדרת־חשיבות והוליכוני לחדר המפקד.

בחדר הצר והארוך שררה דממה. המפקד ישב מאחרי מכתבתו ועסק בניירות שונים. מאחר שהיה משוקע בניירותיו לא יכולתי לראות את פניו, זולת המצח הצר והחרוץ קמטים קעורים, קצה האף הרחב, ושני קצות השפם.

קצין נוסף עמד לצידו ועיין בתיקי האישי שהיה פרוש בידיו.

מיד הכרתי בו את הסרן מן המסעדה ברמלה.

מאחר שהיה שקוע בתיק לא ראני בתחילה. אחר נשא מבטו ותדהמה ניפרה בפניו. ארשת התדהמה נפוגה בהדרגה ונתחלפה בהבעה הזכורה לי מן המסעדה. מתוך הבעה זאת נתחזקה השערתי כי שמע את שיחתי עם הש.ג. מבטו הביאני במבוכה והסבתי ראשי אל החלון.

קבוצת אסירים עסקה בהוצאת מיטות מאחד הביתנים. שני שוטרים השגיחו על האסירים המתנהלים בכבדות. דכאונם של האסירים ניכר ממרחק. הבינותי כי תקופת מאסרם עולה על שלושים־וחמישה יום. אסירים אחרים, שהיו לבושים כהלכה, עברו על־פני הקבוצה המדוכאה וניפנפו לה בידיהם. תנועות ידיהם העידו עליהם כי עוזבים הם את המחנה על־מנת לחזור ליחידותיהם. הליכתם החפשית והגאה משכה את עיני ודעתי הוסחה כנראה כליל מן המקום בו נמצאתי.

פתאום נפלו עלי שאגותיו של המפקד ונבהלתי בהלה רבה. הוא שאג על עמידתי המרושלת המבזה את כבוד המקום. התפרצותו הפתאומית הביאתני במבוכה והכל נשתבש עלי ללא תקנה.

המפקד פנה אל השוטרים וחקר בענין תפיסתי.

הם השיבו לשאלותיו בלהיטות גדולה וכמתחרים בקולותיהם תיארו איך סיכלו את נסיון בריחתי בטרם אטפס על העמודים.

"לא טיפסתי על העמודים", פלטתי.

"על מה טיפסת?" הטיח כנגדי המפקד.

"אני חזרתי..."

"מה?" תמה המפקד.

"אני חזרתי לכלא", הסברתי. "אני חזרתי..."

הוא פרץ בצחוק וצחוקו הגביר את מבוכתי. ביקשתי להסביר את הדבר, אבל בגלל

צחוקו הרם והמתגלגל יצאו דברי מבולבלים. מאחר שחזרתי עליהם עוד ועוד הרצינו פניו של המפקד, מבטו נתמלא זעם, ולסתו התחזנה נתעוותה בריטוט עצבני. הדבר הביכני עוד יותר ולא היה ביכלתי להסביר דבר כהלכה. פתאום היסה אותי בגערה ואמר שאני משקר. "אינני משקר", אמרתי.

"אתה משקר!" צעק המפקד. "אתה משקר ועוד-איך!" הבעת הזעם שבפניו הפחידה אותי ולא הוספתי דבר. המפקד נפנה אל הסרן וביקש את תיקי האישי. הסרן הגיש לו את התיק. המפקד פתח את התיק, הפך בו בתנועות רגוזות, והגיע בדיפדופו לגליון-המעקב בו נרשמו בפירוט קורות עברי הצבאי.

מתוך שידעתי על השבחים הרבים הממלאים את גליון-המעקב הסתכלתי בפניו של המפקד וציפיתי במתיחות לתגובתו. ואמנם בעת העיון נתרככו פניו, ואני התעודדתי. ביקשתי לפתוח שוב בהסברת הענין, אולם אותו רגע העיר הסרן שקיבלתי רק שלושים-וחמישה יום ויש לשחרר אותי כמו את האסירים האחרים. לשמע ההערה השלווה נרתח המפקד ריתחה נוראה. הוא צעק בקולי-קולות שלא יתן פרס לפחדנים ומוגיל לב המבזים את המדים ובורחים מן הכלא בגלל הקושי הכרוך בו.

"אפסים", צעק. "אפסים חסרי-כבוד!" הסרן החזיר והשפיל ראשו.

לא יכולתי להתאפק ופלטתי נרגש כי לא ביזיתי את המדים. המפקד הופתע מהטחתי המחוצפת וסומק-חימה הציף את פניו. "חזרתי מרצוני לכלא", צעקתי. "מרצוני!"

המפקד הביט בי, שהה שהיית-מה בפכרו את אצבעותיו, ולבסוף אמר מתוך הבלגה מאומצת להכניסני לצינוק.

השוטרים הוציאו אותי מן הבנין והריצוני לעבר הצינוק. בעת שהכניסו אותי לתוכו אמרתי שוב כי חזרתי לכלא מרצוני.

הם קטעו את דברי בגערות ודחפוני פנימה.

אפלת התא המחניק הממה אותי בפתאומיות חדה. איבדתי את תחושת החלל והחילותי לשקוע מטה-מטה. השענתי ראשי לרצפה כדי להקל על הרגשתי הרעה, ונסחפתי בסיבובה המהיר של הרצפה. תנועת הסיבוב הממושכת הואסה בהדרגה ונחלשה עד שפסקה. לבסוף נעצרה הרצפה מתחתי ובאה דממה עמוקה.

התהפכתי ושכבתי על גבי. מגע הרצפה הנוקשה עורר את כאבי החבטות. הכאבים חתכו בגופי כמשיכת-סכין אטית. אף-על-פי-כן טובים היו בעיני מתחושת הטישטוש והסחרחורת. לאט-לאט הסתגלו עיני לחשיכה והבחנתי ממעל בחרכי אורור צרים. החרכים המוגבהים סיננו אור מועט וקירות התא הסתמנו מתוך האפלולית.

ציורים שונים, ככתבות-קעקע, היו חרוטים בקירות. הם ריככו במוזר את אטימותו הנוקשה של הצינוק. בהסתכלי בהם חשתי מתוך הקלה שאינני לבדי בצינוק. אסירים נוספים הצטרפו אלי מתוך החריטות שבקיר, ובלי להכירם חשתי בקירבתם הרבה.

מצדו המרוחק של הקיר, ובגובה מועט מן הרצפה, ניבט אלי זוג עיניים קפואות. חורי האישונים המלאים צל הבליטו הבעה מוזרה ומאיימת. קרבתי אליהם בזחילה והבחנתי מקרוב בקווי החריטה הגסים. ביקשתי חפץ קשה כדי להחליק את הקווים ולעדנם ולא מצאתי דבר. הסרתי מצווארי את דסקיות־הזיהוי ושפתי בשפות־הפח את החריצים הגסים והמחוספסים.

אחר עלה בדעתי שכדי ליפות את העיניים יש להקיפן בריסים. הפסקתי את פעולת ההחלקה והתחלתי בחריצת הריסים. בשל הצורך לבקוע לתוך הקיר המוצק היתה פעולה זו קשה מקודמתה. במהלך העבודה האטית והמאומצת התעקמו דסקיות־הפח, האצבעות נחתכו בפרקיהן, ודם זב מן החתכים. הזיעה שמילאה אותי נמהלה בדם הזב מן הפצעים. האצבעות הצורבות והרטובות הכתימו את מקומות החריטה בכתמים ורודים־מימיים.

מאחר שלא עלה בידי להסיר את הכתמים, מרחתי אותם מריחה אחידה במלוא שטח העיניים.

שתי העיניים הסמוכות זו לזו נראו לאחר המריחה ככנפיים ורודות של פרפר. ביקשתי להגדילן ולמשכן לצדדים כמו פרפר מעופף. לצורך זה היה עלי להאריך את החריטות הקיימות ולהוסיף חדשות.

בעודי חורט בקיר נתרחבו הפצעים באצבעות והכאבים גברו ביותר. אף־על־פי־כן לא חדלתי מן החריטה. אט־אט פגה תחושת הכאב, הדם נקרש, והידיים המשיכו בשלהן על־פי איזה חוק־תנועה מופרד, שדבר לא היה לו עם תחושותי ולא יכולתי כלל להפירו. קיר התא ניטשטש ורק הפרפר ריחף לעיני. אחר־כך פשטה אפלולית והכנפיים הוורודות הוארו וזהרו מתוכה. ביקשתי לאחוז בכנפיים ולא עלה בידי. הפרפר זחל על כף־היד, טיפס על האצבעות, וצנח מטה בכנפיים פרושות. ביקשתי להרימו והוא חמק מבעד לכפותי. הוא זחל לעבר דלת הצינוק, ועל אף אטיות זחילתו לא יכולתי להשיגו. זחלתי בעקבותיו בקושי רב, כאילו תלו משקלות על גופי, וראיתיו קרב אל הדלת השחורה. בהגיעו אל הדלת אסף את כנפיו הזוהרות, נדחק מתחתיה ונעלם. קראתי אחריו, צעקתי, הלמתי בדלת באגרופי. פתאום נפתחה הדלת והתעוררתי.

שוטר נכנס פנימה ופקד עלי לקום. לאחר שהות קצרה חשתי באצבעותי הבווערות ונוכחתי לראות כי ער אני. הבינותי שנרדמתי באמצע החריטה.

השוטר חזר ופקד עלי לקום. גיששתי סביבי באפלולית כדי למצוא את דסקיות־הזיהוי. השוטר הכריח אותי לקום בטרם אמצא אותן. הוא הריץ אותי החוצה לתוך החשיכה ובתוך כך רטן שילמדני לקום במהירות.

הלילה השרוי מסביב פעל עלי פעולה מרעננת. אוויר צח וקריר נשב כנגדי בעת הריצה והיה מרכך ומשיב־נפש. רעבוני לאוויר־הלילה המרכך לא ידע גבול ונכון הייתי לרוץ עוד ועוד עד לאפיסת־הכוחות. הרימותי ראשי מעלה, כדי לשאוף את האוויר אל חזי, וראיתי ריבואות כוכבים. רצתי בפה פעור ובראש מופשל לאחור, ונדמה היה לי שאני שט באוויר ונוגע בכוכבים.

פתאום נשמע קולו של השוטר הפוקד עלי לשכב על האדמה והכל נעלם. לאחר שפעמים אחדות שכבתי וקמתי במהירות התרופפו ידי הכואבות ונשארתי שוכב על גחוני. השוטר חזר ופקד עלי לקום. חרף מאמצי לא יכולתי למלא את רצוני. השוטר התרתח על שאני מתעלם מהוראותיו ודרך על כפות־ידי הפצועות. לא יכולתי לשאת את הכאב ונעצתי שיני ברגלו של השוטר. הוא פלט אנקת־כאב ומשך בכוח את רגלו. אחר החל לחבוט בי בזעם וללא הבחנה.

ט

כאשר התעוררתי נמצאתי בחדר מואר. ראשי היה כבד ושפתי יבשות. הסרן מן המסעדה עמד מעלי והביט בי בשתיקה. "איפה אני?" שאלתי. "במרפאה", אמר הסרן. הוא הגיש אל פי ספל מים ואני לגמתי בצימאון. איזה חלום שלא זכרתי את פרטיו הטריד אותי. התאמצתי ללכוד את קצהו ולא יכולתי לזכור מאומה. "איך הגעתי למרפאה?" שאלתי. "התעלפת", אמר הסרן, "כשהוציאו אותך מן הצינוק". "מה השעה?" שאלתי. "אחת־עשרה" אמר הסרן. "אחרי ההתעלפות התעוררת ושוב נרדמת. ישנת למעלה משעתיים". החלום שלא זכרתי את פרטיו חזר והציק. פתאום שאל הסרן מי היא דינה, ואני נבהלתי משאלתו. "דיברת עליה מתוך שינה", אמר הסרן. באתי במבוכה ושתקתי. הסרן מילא את הספל מן הברז בפינת המרפאה, וחזר והגישו אל פי. גמעתי גמיעות אחדות ופתאום התחלתי לספר. הדברים זרמו מאליהם ובלי תלות ברצוני, כאילו צינור בלבד הייתי להם. אחר־כך חשתי בהקלה ועמה איזו תחושת קירבה אל הסרן. הוא שיקע מבטו ברצפה ונראה היה כמהרהר. לפתע קם ממקומו וטילפן בטלפון הפנימי. הוא ביקש ממי שביקש לשלוח מכונית למרפאה ולהביא עמה את תיקי האישי. בהישמע שאון המכונית ביקש שאקום ממשכבי. הוא תמך בי בקומי על רגלי ומגע־ידו עורר את אמוני. בצאתנו לחוץ ראה הסרן בבירור שאני יכול לפסוע בעצמי. אף־על־פי־כן לא חדל מתמיכתו.

תחושת הקירבה היתה טובה ומלאת נוחם. נכון הייתי לעשות ככל שידרוש ממני ובלבד שלא לאבדה. הסרן הכניסני לתא־הנהיגה ובעת כניסתי תמך בי יותר מן הדרוש. הוא פקד על הנהג לפנות את תא־הנהיגה, לקח מידו את תיקי האישי, וישב

ליד ההגה. בעת שהתניע הסביר לנהג הנדהם, שנשאר מחוץ למכונית, כי יש להעבירני בדחיפות לבית־החולים, ועליו לנסוע בעצמו כדי להבטיח את קבלתי. בטרם ניתנה לנהג שהות לתשובה זינקה המכונית ממקומה ויצאה לכביש הריק. לא הבינתי מדוע מסיעים אותי בדחיפות לבית־החולים. אמנם אצבעותידי כאבו וראשי היה כבד, אולם לא ראיתי בכך סיבה מספקת. חשבתי שקרה בי איזה דבר נורא, אולי בזמן ההתעלפות, והדבר הפחידני.

פתאום שאל הסרן מי היה החייל ההוא.

"איזה חייל?" שאלתי.

"במסעדה", אמר הסרן. "ברמלה".

"הש.ג.",—אמרתי. "הוא הביא אותי לכלא".

"הוא לא התכוון לפגוע בך", אמר הסרן.

הסתכלתי בו בתמיהה.

"אמא מתה כאשר הייתי בן תשע", אמר חרש כלעצמו, "אבא נשוי לאחרת. כעבור שנה התחתן. בדיוק כעבור שנה".

זכרתי את מראהו של אבא הבוכה על קברה של אמא. המראה לא סר מעיני. אפשר שהסרן הוסיף ואמר עוד דברים, אך אני לא נתתי דעתי למתרחש סביבי כל זמן הנסיעה.

בהגיענו לכביש הראשי עצר הסרן את המכונית.

"זהו", אמר.

הסתכלתי בו בתמיהה ובלא לרדת לסוף כוונתו.

"לא היתה לי ברירה", אמר הסרן כממשיך בשיחה שהופסקה. "הייתי מוכרח לומר לנהג על בית־החולים, כדי שלא יחשוד".

קולו היה שקט ומרגיע, אך לפתע עלה בדעתי שהוא מחפה בקולו על איזה עונש קשה המצפה לי ואשר תכניתו נרקמה עוד במחנה־הכלא.

"מדוע אינך יורד?" שאל הסרן.

הסתכלתי בו באפלולית התא ולא השבתי דבר.

"אל תפחד", אמר הסרן ותקע לידי את תיקי האישי, "אני יודע שאינך אשם. אני יודע".

החזקתי בתיק הקרטון ולא זעתי.

"אינני יכול לברוח", אמרתי לבסוף. "הם יחפשו".

"אל תפחד", אמר. "איש מלבדי לא יידע. בין־כה־וכה הכל זורם. המלחמה".

"לא", אמרתי.

"אני מבטיח לך", אמר.

אחר־כך החנה את המכונית מתחת לעצים הסמוכים לכביש, כיבה את המנוע והפנסים, והמתין שאסתלק.

כעבור רגעים אחדים באה מצפון משאית אורחית ונעצרה לידי המושטת. טיפסתי עליה מאחור בהחזיקי את תיקי האישי, והמשאית חזרה למרוצתה.

רמלה היתה שרויה בחשיכה כבדה, כנראה בגלל ההאפלה. במהירות חצינו את העיר השחורה ויצאנו מעברה השני. רוח קרה פרצה מן הפרדסים. בתיק שבידי חיפיתי על אזני החשופות. בתוך כך עלה בדעתי שהתיק עלול להטרידני בהגיעי לאזורי המלחמה. מכיון שהיה עלי להיפטר ממנו, גמרתי בדעתי להשמידו. אחר זכרתי את גליון-המעקב ונמלכתי בדעתי. עלה בדעתי להיכנס למושבה ולהשאיר את התיק בידי של אבא. השתוקקתי לפגישה עם אבא והירהרתי בה בדמיוני. אבא יופתע מביקורי הלא-צפוי ושאל איך באתי בשעה כזו. כדי להסתיר את ענין הכלא אהיה נאלץ לשקר לו. אבא עלול לחשוד שהשתמטתי בגלל איזה פחד ולא אוכל לעקור את חשדו. בגלל אפשרות החשד חזרתי בי מתכנית הביקור. מכיון שלא יכולתי להתראות עם אבא אותה שעה עלה בדעתי להגיע הביתה בהסתר, להחביא את התיק בחצר, ולהמשיך מיד דרומה.

המושבה היתה חבויה באפלה והדבר הקשה עלי להתמצא. משום כך איחרתי לדפוק על גג תא-הנהיגה. הנהג, שלא הבין כנראה את רצוני, נעצר באיחור רב ובמרחק-מה מן המושבה. הוא תמה עלי שאני יורד במקום השומם והחשוך, הביט בי בחשד, והמשיך בדרכו. ההאפלה במושבה היתה שלמה ולכן לא חששתי שמא יבחינו בי בכניסתי. אף-על-פי-כן, ואולי בגלל קוצר-רוח, ירדתי אל שביל-העפר הנמצא מצדה השומם של המושבה והמקצר את הדרך הביתה.

שיחי האקאציות שבצדי השביל הדיפו ריח. פסעתי במהירות ולא הפניתי ראשי לצדדים.

בילדותי פחדתי משביל-העפר בגלל הערבים שנהגו לעבור בו. הם היו עוצרים את הגמלים ליד בריכת-ההשקאה, מבריכים אותם לקרקע בקריאות משונות, שותים ממימי הבריכה, וממשיכים בדרכם. ממרחק הייתי מסתכל בדמויות עטופות השחורים המתנדנדות על הדבשות, ונשמרתי שלא להתקרב. לאמיתו של דבר, לא עשו לי רעה מעולם. פעמים אחדות אפילו ניפנפו לי בידיהם. אולם סיפוריו של אבא על הערבים היו חזקים מניפנופיהם, ולכן פחדתי. לאחר מלחמת-השיחרור נעלמו כלא-היו, אולם זכרונם נשמר בלבי.

במהירות פסעתי בשביל-העפר החשוך וקרבתי אל בריכת-ההשקאה. ריח הטחב נמהל בריח האקאציות ויצר תערובת כבדה. קולות-צירצור בקעו מתוך הבריכה. תמיד נמצאו בה בעלי-חיים. כאשר לימד אותי אבא לשחות נתקלתי במים בצפרדע ירוקה ופרצתי בבכי. בגלל הבכי בלעתי מים והתחלתי לשקוע. אבא משך אותי אל המעקה, גער בי על בכי, ואמר שבחור בן ארבע אינו צריך לפחד מצפרדע. מאחר שדבריו לא הועילו, תפס אבא צפרדע תפוחה ולחץ אותה בכוה אל בטני. הצפרדע המחוצה שקעה במים הירוקים. כאשר יכולתי, לאחר לימוד מיגע ומרובה למעלה מן המידה, לשחות בעצמי, שמח אבא שמחה גדולה וסיפר על כך בכל המושבה. אף-על-פי-כן לא סבלתי את הבריכה.

פעם אחת שחיתי בבריכה בלילה, לבדי, למרות הקירקורים הנוראים שאפפוני. הדבר חל לילות אחדים לפני גיוסי לצבא. סמוך לגיוס גזרתי על עצמי גזירות שונות

לחישול כוח־הרצון ולעמידה בפני הפחד. בגזירות אלה נכללה גם ההליכה בלילה, בשביל־העפר, מן הבית לכביש ובחזרה, באטיות מכוונת.

התרחקתי במהירות מבריכת־ההשקאה וריח הטחב פג. קולות הצירצור רחקו ושכחו מאחור. מן השיחים נשמעו נשיפות כבדות כשל תנשמת. הנשיפות פעלו עלי משום־מה פעולה מבעיתה ואני קפאתי במקומי כמשותק. מבוהל הסתכלתי סביבי ולא הבחנתי במאומה בחשיכה. פתאום התחלתי לרוץ. בהגיעי לתחום המושבה חלפה החרדה וחדלתי מריצתי המבוהלת.

מגבעת בית־הקברות נשמעו יבבות נוגות. היבבות דמו לבכי של כלב או תן. בהפנותי את ראשי לעבר הגבעה האפלה זכרתי את החלום שחלמתי במרפאת הכלא. פרטיו צפו בבהירות חדה כאילו היו מראה של מציאות.

בית־הקברות היה שרוי בדימדומים. אנשי המושבה מילאוהו מכל העברים. הם החזיקו בידיהם כלי־הפירה ארוכים וקרבו אל קברה של אמא. אבא ישב על הקבר. דינה וסגן־מפקד־הבסיס טיפסו על העץ הסמוך לקבר ונעלמו בין העלים. אבא ציוה עלי לנענע את העץ והדבר לא עלה בידי. אבא לעג לחולשתי, ואני התאמצתי בכל כוחי. אשתו הצעירה של סגן־מפקד־הבסיס באה מבריכת־ההשקאה ונפלה לרגליו של אבא. היא היתה ערומה וריח אקאציות נדף מגופה. משכתי אותה מרגליו של אבא. היא נאבקה עמו ונאחזה ברגליים בכל כוחה. אשתו של חייקין פרצה בצחוק ואחריה כל אנשי המושבה. יותר לא זכרתי, ואפשר שכך הסתיים החלום.

החשתי הליכתי ונכנסתי לסימטה המוליכה אל הבית. בית חייקין היה שרוי בדממה גמורה. בעברי על פניו בא כנגדי איזה כלב שברח ממלונתו. קצה השרשרת הקרועה ניטלטל מצווארו והעלה צליל מתכתי. הכלב ריחרח אותי בחשד ולא ידעתי של מי הוא. כדי להשקיטו ולמנוע את נביחותיו החלקתי בכפי על גבו. הכלב צנף בתענוג ורץ לצדי. נכנסתי לחצר הבית והכלב בא בעקבותי. חששתי שמא ירעיש וניסיתי לסלקו. הכלב רץ לפנים ועלה על איזו ערימה של חצץ. דירדור החצץ הבהיל אותי וחששתי שאבא התעורר. רצתי לעבר עצי־הלימונים ובריצתי נתקלתי בערימת בלוקים שלא ידעתי על קיומה. בלוקים אחדים נפלו בקול חבטה. המשכתי בריצתי ובתוך כך זכרתי את דבריו של אבא על החדר הנוסף. שכבתי בין עצי־הלימונים והסתכלתי לעבר הבית. הכלב נשאר משום־מה על ערימת החצץ ובטש בה ברגליו. רצייתי לסלקו מן החצץ, אבל חששתי לצאת ממחבואי. אחר שמעתי חריקת דלה הססנית.

"זה כלב", נשמע פתאום קולו של אבא. "רק כלב".

לא הבינותי למי מכוונים דבריו. המחשבה שמא נמצא אדם נוסף בפית עוררה בי סקרנות שלא יכולתי לעמוד בה. קרבתי בזהירות אל הבית והקשבתי למתרחש בפנים. חריקת המיטה נבלעה בצחוק חנוק. הצחוק היה כצחוק אשתו של חייקין.

ימים אחדים נשארתי ליד בריכת־ההשקאה. אולי שלושה, ואולי חמישה. אינני יודע בדיוק ולא היה ביכולתי למנותם. לא חשבתי כלל שאשאר שם, אך הדבר בא מאלתי, ללא קשר אל רצוני. הגעתי לשם בתוך ריצתי ונעצרתי כדי לשאוף אוויר לתוך הריאות החנוקות. הייתי רצוף ונזקקתי למנוחה קצרה בטרם אמשיך בדרכי. צנחתי על האדמה, וחשתי בפבדות השוקעת באברי כמטילי־מתכת קשים.

כאשר התעוררתי עמדה השמש באמצע השמיים. ביקשתי לקום אך אברי גופי משכוני בחזרה לאדמה. זחלתי אל עץ סמוך ושכבתי תחתיו. הצל הסוכך עלי היטיב עם גופי. העצלות הנעימה את שכיבתי. המלחמה, הקורס, אבא—הכל היה נע באיזה מדרון רחוק ומאבד את ממשותו. שלוות האדישות היורדת עלי היתה טובה ומלאת ניחומים. עצמתי עיני ונדמה היה שגופי מתרוקן מן התחושות הממלאות אותו והופך בהדרגה להיות חלק מן החלל. שרוי הייתי מחוץ למהלכו של הזמן. אף־על־פי־כן ידעתי בבירור שאינני ישן.

כעבור זמן, אינני זוכר בדיוק מתי, באה תחושת הרעב. לאט־לאט עלתה ומילאה את הגוף כולה, בהחזירה לו את כובד משקלו ובעוררה את פעולת החושים. מצוקת הרעב הגוברת הפכה כאב חריף. ביקשתי לעמוד על רגלי, אך בגלל חולשתי היה הדבר כרוך בקשיים גדולים. בעמדי לבסוף על רגלי חשתי בשקט המקיף אותי. השקט צילצל באזניים ולא יכולתי להפסיק את צילצולו המדהדד. מאחר שזכרתי את המלחמה היה השקט מוזר ותמוה ביותר בעיני. הבטתי סביבי ותחושת המוזרות גברה. הבריכה הסמוכה היתה דוממת כתיבה חלולה ושום רחש לא עלה מתוכה. המושבה הנשקפת ממרחק היתה שרויה גם היא בדממה קפואה, וכמוה השמיים שמעליה.

פתאום עלה בדעתי שהמלחמה נסתיימה בתבוסה, והדממה היא דממת־אבדן. יצאתי אל שביל־העפר והתחלתי לפסוע לעבר הכביש. ההליכה היתה קשה ומכאיבה ופסיעותי אטיות היו. לאחר זמן־מה נשמע שאון מן הכביש. התאמצתי להחיש הליכתי, הייתי רץ ונופל על פני שביל העפר.

כעבור רגעים אחדים נתגלה הכביש. שיירות צבא היו באות ועולות צפונה. החיילים שרו "לא אגדה רעי לא אגדה רעי". קול שירתם הגיע לאזני. אחר־כך באו משאיות־מטען גדולות. הן התנהלו אט ובכבדות, עמוסות שלל־המלחמה.